

VIỆT CHƯƠNG - NGUYỄN SÔ

Kỹ thuật Nuôi & kinh doanh Cá kiểng

NHÀ XUẤT BẢN THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

VIỆT CHƯƠNG - NGUYỄN SÔ

nr 2349

*Kỹ thuật
nuôi và kinh doanh*

Cá Kiểng

NHÀ XUẤT BẢN TP. HỒ CHÍ MINH

Kỹ thuật nuôi và kinh doanh CÁ KIẾNG

- Việt Chương - Nguyễn Sô -

Chịu trách nhiệm xuất bản :
TRẦN ĐÌNH VIỆT

Biên tập : **HOÀI VIỆT**
Trình bày và bìa : **MT Design Co**
Sửa bản in : **THANH THU**

NHÀ XUẤT BẢN THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

62 Nguyễn Thị Minh Khai, Quận 1

ĐT : 8225340 - 8296764 - 8220405 - 8296713 - 8223637

Fax : 84.8.222726 * Email : nxbtphcm@bvn.vn.net

Thực hiện liên doanh :

CTY VĂN HÓA MINH TRÍ - NHÀ SÁCH VĂN LANG

25 Nguyễn Thị Minh Khai, Quận 1, TP.HCM

ĐT : 8.242157 - 8.233022 - Fax : 84.8.235079

In lần thứ 1, số lượng 1000 cuốn khổ 13x19cm tại Xưởng in
CN Trung Tâm Hội Chợ Triển Lãm Việt Nam. Giấy phép số
1245-126/XB-QLXB ngày 11.09.2001. In xong và nộp lưu
chiếu tháng 3 năm 2002.

PHẦN MỞ ĐẦU

Nuôi cá kiểng là thú tiêu khiển, là cách giải trí vô cùng tao nhã, lành mạnh, lại không mấy tốn kém nên từ lâu đã thu hút được nhiều người tham gia, không phân biệt giới tính và tuổi tác.

Có rất nhiều lý do khiến người đời xưa, nay thích nuôi cá kiểng. Trước hết là để giải trí. Sau những giờ làm việc mệt nhọc, đầu óc căng thẳng, ngồi tựa lưng vào ghế dựa, nhìn đàn cá bơi lội qua lại với động tác khoan thai, nhẹ nhàng, uyển chuyển và mềm mại trong chai keo, trong hồ kiểng xinh xắn hoặc bể nước tĩnh lặng với chùm rong ngả ngọn theo làn nước trong veo, tinh thần ta sẽ được sáng khoái, sự mệt nhọc của thể xác cũng tan biến đi, và mọi ưu phiền nếu có cũng được lãng giải hết ...

Cá kiểng có nhiều giống, đa dạng, đẹp và lạ từ hình dạng đến sắc màu. Nhiều giống hiền lành "sống chung hòa bình" được bên nhau, không một chút kỳ thị và cũng không có chuyện "cá lớn hiếp cá bé" nên hồ cá tượng trưng cho một xã hội an bình, một thế giới hoan lạc, trong đó mọi ... cá thể được sống ung dung, nhàn hạ; ở đây không có những bức xúc, những thúc thúc về hệ lụy cơm-áo-gạo-tiền...

Như vậy, cái thế giới nhỏ bé mà hiền hòa đẹp đẽ kia có khác gì quà tặng của thiên nhiên ưu ái dành cho những người thích sống gần gũi với thiên nhiên, và có tâm hồn yêu thích sinh vật cảnh.

Người đời xưa, nay nuôi cá kiếng ngoài việc tiêu sấu giải muộn ra, còn xem đây là vật trang trí ưng ý nhất. Vì vậy, nhà nào hồ cá cũng được đặt tại phòng khách, mà là nơi trang trọng nhất, sáng sủa nhất, đứng vào tầm nhìn của mọi người.

Chính vì nắm bắt được tâm lý người đời như vậy, nên từ Âu sang Á, không những ở nước ta và nhiều nước trên thế giới từ lâu đã có một nền công nghệ mới là làm hồ cá và kèm theo những vật trang trí cùng những máy móc liên quan đến ngành nuôi cá kiếng này.

Nhờ đó mà hiện nay, nếu khả năng tài chính cho phép, ta có thể sắm những hồ cá tuyệt đẹp, có giá trị nghệ thuật rất sang để trưng bày trong phòng khách của mình.

Đó là điều mà ông bà ta xưa dù mong muốn cũng không sao thực hiện được. Trước đây bốn năm mươi năm thôi, ông bà mình nuôi cá kiếng trong chai thủy tinh (dùng vòng sắt và lửa hơi nóng để cắt phần trên vỏ đi) trong bóng đèn điện tròn (loại một vài trăm Watt), chai keo, thậm chí vãn dụng đến lư, khạp, hoặc nuôi ngay dưới ao, dưới ruộng ... Nuôi như vậy cũng có những thú riêng của nó, nhưng làm cao sang và đẹp bằng những chiếc hồ kiếng có giá bạc triệu kia !

Ngày xưa, các cụ còn xây hồ xi măng ở trước sân để nuôi cá tại tượng. Đây là giống cá dữ, mỗi hồ chỉ nuôi được một con, nhưng cá có đặc điểm là lớn con và sống được lâu năm, con cá to đến bảy kí, trán vồ ra một cục như trán của Ông Thọ trong tranh, và người đời gọi đó là "Ngọc Tại Tượng" ...

Chuyện khó tin nhưng lại có thật, có người cá đời chỉ mẹ nuôi duy nhất một giống cá kiếng, mà bi quyết của nghề lại chỉ "cha truyền con nối" chứ quyết không để tiết lộ ra ngoài : đó là con cá lia thia.

Cá lia thia, con trống rất hung hăng háu đá. Nó cũng như gà nòi,

có giống nhát gan, bở sức, nhưng có giống lại rất lì đòn, đá đến rách đuôi, rớt mớ, rách thịt, gấn chết đến nơi mà vẫn không chạy ! Nhiều người nể phục cái nết “anh hùng tính” này của cá nên trong nhà lúc nào cũng có đến hàng trăm chai lọ, khip, lu ống, thậm chí còn đào hồ, ngăn ruộng để nuôi mãi một giống cá lia thia ... Đây là thú chơi được liệt vào Văn hóa cổ truyền của dân tộc ta, vì xưa nay hề có hội hề là không thể thiếu vắng trò “chơi trâu, đá gà, thả chim, đá cá”

Con cá lia thia tuy là thú “cây nhà lá vườn” vì khắp ruộng đồng từ Nam chí Bắc nơi nào mà chẳng có. Thế nhưng nếu ai có trong tay những giống cá đá hay lì đòn nổi tiếng thì người đó sẽ nổi danh như cồn, trong làng ngoài tỉnh đi đâu ai cũng biết.

Tước đây hơn 5 thập kỷ, tại Sài Gòn, tướng Bình Xuyên là Bảy Viễn (Lê Văn Viễn) nổi tiếng có con cá mái. Nòi tên Mitrallette, và giống mái lia thia có đòn cực độc, ai chung cá trăm lượng vàng ròng cũng không chịu “buông”. Sau năm 1955, Bảy Viễn phải qua Pháp sống, dân chơi Sài Gòn nhiều người chạy đôn chạy đáo để dò la tìm mua cho được hậu duệ của những giống mái xuất sắc này, nhưng không biết chúng đã lạc về đâu ?

Trong số giống cá kiểng, con lia thia là “Bụt nhà” nhưng mà “thiêng” lắm, mặc dù chỉ nhỏ bằng mút dừa, nhưng lại là mặt hàng bán chạy, và chắc chắn cả ngàn năm sau vẫn không ế chợ...

Nói đến việc nuôi cá kiểng, cũng nên bàn đến việc kinh doanh cá kiểng.

Kinh doanh cá kiểng là một nghề tương đối mới với người mình, chỉ góp mặt chừng nửa thế kỷ nay thôi. Vì trước đó, nghề này tại nước ta do người Hoa độc quyền khai thác hết. Người Hoa thời đó chiếm lĩnh hết thương trường cá kiểng. Vì là nghề cha truyền con nối nên họ rành rẽ về nghệ thuật “ép” cá và nuôi dưỡng cá con. Thời trước, giống cá kiểng

bán chạy nhất ở Sài Gòn là giống ... cá Tàu ba đuôi, kể đó là cá lia thia ta, Xiêm và cá Phương. Giống cá Ông tiên mới xuất hiện sau này. Người mình chơi cá Kiểng thì chỉ có cách ra chợ (vì đâu chợ nào cũng có gian hàng cá Kiểng của người Tàu), mà cá ở chợ thì đâu phải là cá hay, cá tốt. Muốn mua được những con cá Tàu loại chiến như Đẩu lân, Đuôi voan, Sư tử, Trần châu phải chịu khổ vào Chợ lớn, nài nỉ mua cho được cũng với giá ... vàng ròng !

Bước vào nghề mới này nghề nhân ta phải ném cánh "vạn sự khởi đầu nan", vì kinh nghiệm không có trong tay, mà tài liệu ép cá ra sao, nuôi cá thế nào thời đó cũng hiếm. Nhưng, vì yêu nghề nên nghề nhân nuôi cá Kiểng lớp trước cứ mày mò rút ra từng chút kinh nghiệm qua vô số những thất bại chua cay, rồi cộng vào đó là tinh thần học hỏi thêm nên nghề kinh doanh cá Kiểng mới đứng vững được.

Nói chung đây là nghề vô cùng thú vị, và cũng được coi là nghề làm chơi ăn thiệt, nếu nắm vững được phương pháp dưỡng nuôi.

Kinh doanh cá Kiểng muốn được nhiều lời đòi hỏi ta phải nắm được hai yếu tố chính :

- Thứ nhất là phải có "tài" trong việc ép cá và nuôi dưỡng cá con.
- Thứ hai là nắm bắt được đúng nhu cầu của thị trường trong nước và xuất khẩu.

Tài ép cá ở đây đòi hỏi người nuôi phải biết rất rõ đặc tính giống cá mà mình sản xuất, nhất là cách sinh sản của chúng ra sao. Vì rằng bất cứ nuôi một giống vật gì, nếu biết cách cho nó sinh sản thành công mới cho nhiều lợi.

Còn việc nắm bắt đúng nhu cầu thị trường, là phải hiểu rõ những giống cá nào đang có thị trường ổn định để nuôi những giống cá đó. Tiến xa hơn một bước, với tài phán đoán của mình, sản xuất thêm một

số giống lạ mà mình tin là sẽ là mặt hàng được ưa chuộng nhất trong tương lai ...

Nói như vậy, vì trong quá khứ, đã có nhiều người kinh doanh cá kiểng thất bại, do không nắm vững thị trường nên gặp giống cá kiểng nào cũng đưa vào khai thác, cuối cùng ế chợ dùng làm cá mồi cũng không xong !

Vì vậy, nắm bắt đúng được nhu cầu của thị trường là điều không thể xem thường được. Bằng chứng cho thấy nhiều năm gần đây, có những giống cá kiểng được đón nhận nồng nhiệt ở trời tây, nhưng người mình chỉ có thiếu số ưa thích ! Có thể là do giá cá ? Có thể do cách nuôi cá kỳ ? Mà cũng có thể do quan niệm về cái đẹp của mình khác với người xứ khác ? ...

Có điều đáng mừng là nhu cầu nuôi cá kiểng của người đời ngày càng cao, và là mặt hàng xuất khẩu có giá trị nên nghề kinh doanh cá kiểng vẫn có cơ hội phát đạt.

VIỆT CHƯƠNG
NGUYỄN SÔ

NGHỀ KINH DOANH CÁ KIỂNG

Người mình thích nuôi cá kiểng để tiêu khiển chắc chắn đã có từ lâu đời rồi, nhưng thực sự đến với nghề kinh doanh cá kiểng thì chỉ mới ... khoảng nửa thế kỷ này thôi.

Từ năm 1950 trở về trước, tại Sài Gòn này và các tỉnh lân cận, nghề kinh doanh cá kiểng đều nằm trong tay người Hoa, tập trung đông đảo nhất ở các chợ như : Bến Thành, Tân Định, Phú Nhuận, Đất Hộ, Bà Chiểu ... chợ nào cũng có một hai gian hàng cá kiểng do người Hoa bày bán.

Vào thời này, ai muốn mua cá kiểng về nuôi chỉ còn có cách ra chợ tìm đến những gian hàng này. Vì nào ở lục tỉnh muốn chơi cá kiểng cũng chỉ có cách đáp xe đò lên Sài Gòn mua về nuôi. Ở thôn quê đa số chỉ thích nuôi mỗi giống "lia thia ta, hoặc xiêm", nhưng loại cá này vốn là thứ ... cây nhà lá vườn, thiếu gì ngoài đồng, ngoài ruộng, mà "ép" hay "cân" cũng dễ.

Thời trước, không ai mở cửa hàng bán cá kiểng giữa phố xá như ngày nay. Gian hàng cá kiểng ở đâu cũng vậy, đều choáng một diện tích nhỏ, chừng vài thước vuông, đặt gọn gàng trước lối đi vào cổng chợ. Đây là một địa điểm rất lý tưởng vì lúc nào cũng có đông người qua lại.

Người bán cá kiểng đa số là các thím xẩm, nói giọng Việt lơ lơ, ai mua gì bán nấy, cái gì cũng "Tốt ... tốt ...", "tiền trao cháo múc" là quan trọng, chứ hỏi đến phương pháp nuôi dưỡng các loại cá ra sao thì ... coi như phạm đến điều cấm kỵ, các thím cứ tảng lờ.

Gian hàng cá kiểng thời trước trình bày rất đơn giản, gần như nơi nào cũng vậy : một cái kệ nhỏ dựa vào tường, trên kệ để san sát vài ba hàng chai keo nhỏ đựng cá lia thia ta, lia thia xiêm, cá phượng. Giữa các chai được chêm tấm bìa cứng nhỉnh hơn lá bài tây để cá không trông thấy nhau. Dưới nền đất là bốn năm cái thau nhôm : cái thì đựng cá tàu ba đuôi, cái thì đựng cá chép, cá ông tiên, cá Hồng kim ... Những thau khác thì đựng lửng quăng, bo bo ... Trước năm 1950, chưa thấy hồ kiểng nuôi cá kiểng được bán ở chợ, và loại hồ này chỉ thấy bày bán chút ít sau năm 1955 ...

Cũng sau năm 1950, người Việt mình mới bắt đầu bắt tay vào nghề kinh doanh cá kiểng. Nhiều người thoát tiên tưởng đây là nghề “dễ ăn”, nhưng khi vào cuộc mới thấy những khó khăn, nên lắm kẻ phải bỏ cuộc nửa chừng, tiêu hao hết vốn liếng. Tiền bỏ ra mua con giống có thể không nhiều, nhưng tốn phí trong việc xây bể nuôi, mua sắm nhiều dụng cụ chắc chắn không thể là con số nhỏ !

Đúng ra, nuôi cá kiểng cũng là nghề “làm chơi ăn thiệt”, nhưng việc đòi hỏi cấp thiết đối với người kinh doanh là phải có nhiều kinh nghiệm thiết thực thì mới dễ gặt hái được thành công. Mặc khác, những người làm nghề này phải có tính kiên tâm trì chí, phải biết nhẫn nại mới mong gặt hái được thành công. Tất cả những điều đó gọi là bí quyết kinh doanh cá kiểng thật ra việc đó cũng không khó lắm, nhưng nếu ta không am tường đầy đủ thì sẽ bị ném mùi thất bại :

- Năm vững thị trường : Thú chơi cá kiểng của thiên hạ cũng không khác sở thích chọn thời trang ăn mặc, nó cũng có phong trào : lúc thì người ta rủ nhau nuôi cá kiểng này, mai kia lại đổi ý chơi sang loại cá khác. Ngay

nuôi chó kiểng cũng vậy. Khi mỗi giống cá kiểng được “lên ngôi” thì ta vừa bán được giá cao lại bán được số lượng nhiều. Nhưng, khi nó đã bị “hạ bệ” thì bị ế hàng. Vì cái gì gọi là phong trào thì có khi lên, có khi xuống ...

Thế nhưng, nếu quý vị chịu khó theo dõi thị trường cá kiểng – cũng như chó kiểng- trong khoảng nửa thế kỷ qua tại nước mình, quý vị sẽ dễ dàng thấy được có một số giống thời nào cũng có một thị trường ổn định, đồng thời có một số giống có thị trường bất ổn định, khi thì khan hiếm, giá cả đẩy lên thật cao, nhưng có lúc lại gần như ... cho không ai thèm lấy !

Nếu chúng ta nắm bắt được điều này để chỉ chọn kinh doanh những giống cá có thị trường ổn định thì rất dễ thành công.

Đồng ý tâm lý của người mua là thích chọn nuôi những giống mới mẻ, vừa là đẹp lại hiếm quý, nhưng ở thị trường nước ngoài có thể là vậy, nhưng tại nước ta điều này nhiều khi không được như vậy. Vì có lẽ có những giống cá kiểng tuy đẹp, tuy hiếm, nhưng quá đắt tiền thì sao ? Nếu chăm sóc quá cầu kỳ thì sao ? ...

Vì vậy, cá kiểng tuy có đến hàng trăm giống, nhưng chỉ có một số giống là có thị trường ổn định mà thôi, do chúng thích hợp với đại chúng, từ giá tiền đến ý thích ...

- Phải có kinh nghiệm nuôi dưỡng : Nửa thế kỷ khi mới bắt tay vào nghề kinh doanh cá kiểng, nhiều người do không có kinh nghiệm nên dễ gặp thất bại chua cay.

Vào thời đó sách vở, tài liệu về ngành nghề này đã hiếm, mà người rành nghề để rút dẫn kinh nghiệm. Như quý vị đã biết, nuôi cá kiểng muốn thành công thì đòi hỏi người nuôi phải nắm vững được nhiều điều :

a. Biết cá tính của con cá

Khi nuôi một giống cá kiểng nào, điều đòi hỏi trước tiên là ta phải biết rõ cá tính của giống cá đó ra sao. Chẳng hạn, cá nhát hay dễ dạn người ? Môi trường sống ra sao mới thích hợp ? Cá thích ăn loại mồi gì ? Cá hiền hay dữ, có thể nuôi chung với giống cá khác hay nuôi riêng ? ...

Ta cần biết rõ những điều đó để tạo cho cá có một môi trường sống thích hợp, nhờ đó chúng mới sống khỏe mạnh.

b. Phải biết rõ cách sinh sản của cá ra sao ?

Sống ngoài thiên nhiên, giống cá kiểng nào cũng sinh sản tốt, nhờ đó mà chúng mới lưu truyền được nòi giống về sau. Thế nhưng, khi bắt về nuôi trong môi trường sống mới, nhiều giống cá kiểng lại không sinh sản hoặc sinh sản kém.

Mặc khác, mỗi giống cá lại có cách sinh sản riêng, như cá lia thia thì ngâm trứng gắn lên bọt. Như cá đĩa thì để trứng lên đám chất nhờn mà cá trống đã rưới lên từ trước trên phiến đá phẳng, hay tấm ngói mà chủ nuôi đặt dựa vào thành hồ ... Rồi đến cách nuôi con của mỗi giống cũng gần như mỗi khác...

Tất nhiên cũng trong việc sinh sản của cá kiểng, điều chủ nuôi cần phải biết đến nữa là cách phân biệt giới tính trống mái của cá ra sao ? Lúc nào là lúc trống mái "bắt cặp" với nhau ? ...

c. Cách nuôi cá con [cá bột]

"Ép" cá để thành công được coi là một thành quả lớn,

thế nhưng không biết cách nuôi dưỡng cá con (cá bột) để tỷ lệ hao hụt quá nhiều thì kết quả cũng chẳng mang lại tốt. Kinh nghiệm quý như vàng này ít ai chịu chỉ bày cho nhau. Nếu không có sách vở chỉ dẫn thì chỉ còn cách tạo dần cho mình kinh nghiệm mà thôi.

- Cách chăm sóc : Nuôi cá kiểng, dù nuôi một đôi con hoặc nuôi số lượng nhiều để kinh doanh, cũng cần đến việc chăm sóc chu đáo. Chăm lo từ nguồn nước, từ vệ sinh môi trường sống, từ nguồn thức ăn và cách cho ăn, từ việc điều tiết nhiệt độ, ẩm độ ... Việc chăm sóc càng chu đáo bao nhiêu thì cá nuôi mới sống được mạnh khỏe và tránh được nhiều loại bệnh tật ...

Đó là những điều căn bản mà bất cứ người kinh doanh cá kiểng nào cũng phải nắm vững. Chúng tôi sẽ lần lượt trình bày rõ những “bí quyết” này ở trong những trang sau.

**KỸ THUẬT
NUÔI CÁ KIỂNG**

Nuôi cá kiểng là thú chơi tao nhã của tất cả mọi người, mọi lứa tuổi, nên hầu hết mọi nhà đều nuôi, vừa làm cảnh vừa để giải trí. Với người chưa biết gì về cá kiểng thường cho rằng cá kiểng dễ nuôi, thế nhưng, thực tế cho thấy không phải bất cứ ai nuôi cá kiểng cũng thành công như ý cả.

Đành rằng con cá sống nhờ nước, nhưng mua cá, sắm hồ mà không biết cách chăm sóc, không siêng năng cho cá ăn thì cá cũng dễ chết.

Có nhiều người cá dơi hề gặp giống cá kiểng nào vừa lạ, vừa đẹp, dù giá có đắt đến mấy cũng sẵn sàng mua về nuôi, nhưng chỉ thường thức được một thời gian ngắn thì cá cũng va vào chứng nọ tật kia, rồi kiệt sức dần mà chết.

Những người gặp sự xui rủi hoài như vậy thường ... đổ thừa là mình "không có tay nuôi". Thật ra đó là cách nói để chữa thẹn và cũng để tự an ủi mình mà thôi ! Họ cũng biết với những người nuôi cá kiểng thành công, không phải do họ "có tay nuôi", mà là họ biết cách nuôi, nhờ đó cá mới sống mạnh.

Thật ra nuôi cá kiểng không quá khó. Kinh doanh cá kiểng tuy khó khăn hơn, nhưng khi đã nắm vững phần kỹ thuật thì mọi việc hóa ra dễ dàng, gần như, gái trai già trẻ gì cũng nuôi được.

Vậy, kỹ thuật nuôi cá kiểng gồm có những điều gì ? và có khó khăn lắm không ?

Dụng Cụ Nuôi Cá

Nuôi cá kiếng dù số lượng ít hay nhiều, nuôi một vài con, đôi ba cặp để tiêu khiển, hoặc nuôi đại trà để kinh doanh thì ta cũng phải lo sắm dụng cụ nuôi mới nuôi cá được. Từ nửa thế kỷ trở về trước, ông bà mình nuôi cá kiếng với dụng cụ rất đơn giản, chỉ lo sắm dụng cụ để đựng cá là đủ rồi. Nhưng, càng về sau, nhất là ngày nay, mọi dụng cụ phục vụ cho ngành nuôi cá kiếng vô cùng phong phú, vừa đẹp, vừa sang, vừa tiện lợi, lại giúp cho vật nuôi có môi trường sống tốt hơn so với môi trường ngoài thiên nhiên của chúng, nên cá lúc nào cũng sống khỏe mạnh, sồn sột. Dụng cụ nuôi cá kiếng gồm có :

.1.

Chai keo

Trước đây khoảng 50 năm, ông bà mình nuôi cá kiếng chỉ với chai keo, tức chai thủy tinh. Loại chai nhỏ có xuất xứ từ Chợ lớn, có dung tích chứa được nửa lít nước đến một lít nước để nuôi cá lia thia ta, lia thia xiêm hay đôi ba con cá tầu là đủ thỏa mãn rồi. Ngày nay, tuy đã có nhiều dụng cụ nuôi cá kiếng vừa đẹp vừa tiện lợi, nhưng chai keo vẫn chưa phải lỗi thời khi dùng vào việc nuôi cá lia thia để đá, hoặc vài thứ cá kiếng nhỏ con như Hồng kim, bảy màu chẳng hạn.

.2.

Hồ kiếng

Giới nuôi cá kiếng tại nước ta mới nghĩ được cách làm hồ kiếng cũng khoảng gần nửa thế kỷ nay thôi. Những hồ kiếng “mới ra lò” trong những năm đầu nay rất thô kệch, do phải ráp nối bằng xi măng, chứ không phải loại keo hóa học như ngày nay. Vì gắn kết bằng xi măng nên người ta chỉ làm được những loại hồ nhỏ, chứa được bốn năm lít nước là nhiều. Thế nhưng, loại hồ kiếng đó cũng mang lại dáng dấp mỹ quan và “văn minh” hơn đối với chai keo, nên ai cũng thích dùng.

Ngày nay, hồ kiếng để nuôi cá kiếng có nhiều kích thước lớn nhỏ. Loại hồ lớn có thể chứa được vài ba trăm lít nước, cá thả vào đây mặc sức tha hồ bơi lội vẫy vùng. Với loại hồ như vậy vừa nuôi được nhiều cá, vừa để làm vật trang trí tại phòng khách, vì các kiểu hồ đều có dáng đẹp, hấp dẫn, nhất là khi được trang bị những dụng cụ phụ trợ cần thiết bên trong như máy lọc nước, máy bơm ôxy ... cùng những vật trang trí tuyệt đẹp khác.

.3.

Hồ xi măng

Hồ xi măng được xây bằng gạch, âm dưới đất hoặc xây nổi lên mặt nước. Với loại hồ xây nổi trên mặt đất, mặt tiền hồ thường được gắn bằng kính dày năm ly trở lên để ta dễ dàng quan sát được rõ ràng sự sinh sống của cá. Với hồ xi măng thì kích thước rộng hẹp bao nhiêu là tùy vào nhu cầu của chủ nuôi.

Thời trước, người mình thường xây hồ xi măng trước sân nhà để nuôi cá tại tượng. Giống tại tượng Việt Nam (OSPHRONEMUS GORAMY) vốn có tuổi thọ khá dài, lại lớn con, nuôi trong hồ xi măng khoảng mười lăm năm có thể cân nặng được năm sáu ký lô, cho nên nuôi làm cảnh rất thích.

Ngày nay, hồ xi măng còn được dùng làm dụng cụ để nuôi cá kiểng kinh doanh, vừa tiện lợi, vừa rẻ tiền và bền chắc. Một cái hồ xi măng nếu xây bằng gạch thẻ và tô hồ "già", có thể xài được vài mươi năm ...

.4.

Đào ao

Việc đào ao để nuôi cá kiểng, ông bà mình đã biết áp dụng từ hàng ngàn năm trước. Nuôi theo cách này con cá được sống với đời sống tự nhiên ... Tất nhiên, ao nuôi cá đào ngoài đất trống tốt hơn là đào trong nhà.

Nuôi cá kiểng bằng cách đào ao có nhiều điều tiện lợi, thứ nhất là không mấy tốn kém, thứ hai là đào theo kích thước lớn nhỏ ra sao là tùy vào nhu cầu của mình. cá nuôi trong ao mau lớn, mạnh khỏe, ít tốn thức ăn cũng như ít công chăm sóc. Ao là nơi giúp cá kiểng sinh sản tốt (hợp với đời sống tự nhiên của chúng) mà cá con cũng mau lớn, lại sung sức.

Có điều, đào ao nuôi cá phải có kỹ thuật nếu không, sẽ không sử dụng được.

Khi đào ao, lớp đất trên mặt ao phải được để riêng một bên, sau này dùng vào việc be bờ. Đất mặt là đất tốt,

đã thuần thục rồi, mức độ nhiễm phèn không đáng kể nữa. Lớp đất bên dưới nên dời đến một vùng cách xa ao, vì đất này có nhiều phèn, nếu để phèn theo nước mưa mà trôi xuống ao, sẽ làm cho cá chết.

Ao đào xong, ta phải rắc đều khắp một lớp vôi bột để khử phèn. Một vài tuần sau đó, ta lại rải lên khắp mặt đáy ao một lớp phân chuồng hoai mục rồi cho nước vào để ngâm hồ một thời gian. Chỉ khi nào quan sát nước trong hồ có nhiều phiêu sinh vật, lại có rong rêu xuất hiện cùng khắp, là hồ có thể nuôi cá sống được. Hồ chỉ có biểu hiện sự sống, khi nồng độ hydrogene trong nước bằng 7 (nồng độ pH = 7), hoặc lên xuống chút đỉnh. Tuy vậy, trước khi thả cá kiểng vào nuôi, ta cũng nên cẩn thận thả trước một số lượng rất ít xem chúng có sống được không.

5.

Hệ thống lọc

Nuôi cá kiểng trong hồ kiểng và cả hồ bằng xi măng, nước trong hồ mau bị ô nhiễm do chất thải của cá và do thức ăn thừa thối vương vãi trong hồ. Với hồ xi măng thì thỉnh thoảng thay nước mới cũng được, nhưng với hồ kiểng thì nên sắm hệ thống lọc để giúp nước hồ được trong trẻo lâu ngày hơn.

Hệ thống lọc có tác dụng làm sạch nước trong hồ, bằng cách "thu gom" sạch những chất hữu cơ thối rữa trôi nổi trong nước, nhờ đó mà không gây nguy hiểm đến sức khỏe của cá kiểng. Máy lọc còn có cái lợi rất lớn là tạo được dòng chảy trong nước khiến sức khỏe của cá nuôi được bạo dạn hơn, tốt hơn. Máy lọc nước có nhiều kích

cỡ, tùy theo như cầu mà ta mua sắm. Với loại hồ nhỏ thì dùng loại lọc nhỏ. Với loại hồ lớn chứa vài ba trăm lít nước thì nên dùng bộ lọc loại có công suất mạnh. Nếu để ý, quý vị sẽ thấy cá nuôi trong hồ thích ... lai vãng đến gần những dòng chảy này.

.6.

Hệ thống không khí

Đây là hệ thống cung cấp oxy cho nước trong hồ. Thiếu hệ thống này cá nuôi dễ bị chết ngạt trong khi nước hồ lâu ngày chứa quá nhiều thán khí CO_2 . Với hồ rộng lớn, hệ thống không khí cần đủ mạnh mới giúp cá sinh trưởng tốt được. Những dụng cụ hệ thống lọc, hệ thống không khí ... đều được bán tại các cửa hàng bán cá kiểng và dụng cụ cá kiểng, giá cả cũng không quá đắt.

.7.

Ánh sáng

Trừ một số ít loài cá cả đời chỉ sống trong những hang hốc tối tăm, còn các loài cá kiểng khác đều thích sống nơi có lượng ánh sáng phù hợp với nó. Tất nhiên cá được nuôi ngoài trời được hấp thụ ánh sáng tự nhiên là rất tốt. Hồ cá đặt trong phòng khách cũng nên tìm nơi có ánh sáng chiếu được nhiều giờ nhất trong ngày mới tốt. Nếu không, ta phải vận dụng đến ánh sáng nhân tạo là hệ thống đèn điện. Cá nuôi hấp đầy đủ ánh sáng màu sắc tươi tắn, sống khỏe mạnh và sinh sản tốt. Tuy vậy, cũng tùy theo đặc tính của từng giống cá mà điều chỉnh cường

độ ánh sáng cho phù hợp mới có lợi. Có giống thích ánh sáng chan hòa khắp cả mặt hồ, nhưng cũng có giống, như cá đĩa chẳng hạn, chỉ thích ánh sáng chiếu nhẹ vào một phần hồ mà thôi. Tiếc thay, nhiều chủ nuôi lại thích sử dụng cường độ ánh sáng chiếu vào hồ theo ý thích riêng của mình, điều này lại không tốt cho sức khỏe của cá. Vì vậy, tùy theo đặc tính của từng loại cá, mà ta có thể dùng đèn chiếu sáng khắp mặt hồ, hoặc dùng bóng tròn để tạo nên chỗ sáng chỗ tối ...

.8.

Hệ thống sưởi

Hệ thống sưởi không cần thiết lắm đối với những vùng nuôi cá ôn hòa và tương đối ổn định, nhất là cá nuôi vốn là giống cá thuộc vùng nhiệt đới. Vì với nhiệt độ lên xuống trong khoảng từ 20 độ C đến 30 độ C, nhiều giống cá kiểng vẫn sống tốt. Những nơi nào nhiệt độ dưới 20 độ C, hoặc nơi có mùa rét đậm thì hồ cá phải trang bị hệ thống sưởi. Trong trường hợp này, nếu có sẵn máy sưởi, ta sẽ tăng nhiệt độ cho nước hồ lên mức đủ ấm.

.9.

Nhiệt kế

Nhiệt kế đặt vào hồ nuôi cá kiểng cũng rất cần thiết, vì nhờ đó mà ta biết được nhiệt độ nước hồ lên xuống ra sao, để nếu cần thì điều chỉnh kịp lúc. Nhiệt kế rất cần để xem nhiệt độ trong lúc cá đẻ, nhất là với những giống cá đòi hỏi phải có nhiệt độ thích hợp vào lúc này. Như cá đĩa chẳng hạn.

Đối với nhiều giống cá kiểng không “trái tính trái nết” như cá chép, Tai tượng, cá tàu ông tiên ... thì hồ nuôi cá không cần thiết phải dùng đến nhiệt kế.

.10.

Vợt cá

Không ai bắt cá kiểng bằng tay, mà phải dùng vợt để vớt. Tùy vào thân cá kiểng lớn hay nhỏ mà ta dùng loại vợt có kích thước thích hợp. Với người khéo tay, họ có thể làm lấy vợt mà dùng. Vật liệu là lưới chỉ mắt nhỏ để dùng vớt loại cá kiểng lớn, hay vải mỏng dùng vớt các loại cá kiểng nhỏ. Khung vợt nên làm bằng kẽm.

.11.

Ống cao su

Ống cao su còn gọi là ống xi phong, là loại ống nhựa nhỏ có chiều dài độ dài ba mét, tốt nhất là dài ngắn theo nhu cầu của mình. nhờ có ống xi phong mà mỗi khi thay nước hồ không gây cho cá một sự hoảng hốt nào. Mỗi khi thay nước mới, lượng nước cũ không nên rút cạn kiệt, mà phải chừa lại khoảng hai ba mươi phần trăm, như vậy cá nuôi trong hồ mới không bị “sốc”.

Tóm lại, muốn nuôi cá kiểng, dù nuôi số lượng ít để tiêu khiển, hoặc nuôi số lượng nhiều để kinh doanh ta cũng phải sắm đủ dụng cụ cần thiết để nuôi. Với những dụng cụ nào có thể tự làm được thì ta nên tự làm, dù có xấu chút đỉnh cũng không sao, miễn dùng được, không cần thiết lắm thì không nên mua sắm, tốn kém vô ích.

Nước Nuôi Cá Kiểng

Ai cũng biết, cá sống nhờ nước. Nước là yếu tố vô cùng quan trọng cho sự sống của cá kiểng, mà chất lượng nước thì gần như không phải vùng nào cũng giống nhau; ngay mùi vị cũng khác nhau. Trong khi đó đa số cá kiểng lại rất mẫn cảm với mùi và vị của nước. Do đó nếu được nuôi trong môi trường nước tốt thì sức khỏe cá tốt. Ngược lại, gặp nước không thích hợp thì cá khó sống và bị chết.

Nói cách khác, cá nước ngọt thích hợp với nước ngọt; cá nước lợ thì chỉ thích hợp với nguồn nước lợ ...

Chọn được nguồn nước thích hợp cho cá, còn phải lo gạn lọc để nước được trong sạch, không bị ô nhiễm mới dùng được. Mặc khác, nước trong hồ nuôi cá kiểng còn đòi hỏi phải có lượng dưỡng khí hòa tan đầy đủ, có độ pH bảo đảm yêu cầu sinh trưởng tốt cho cá và có nhiệt độ thích hợp ...

Nước dùng cho hồ cá kiểng có thể dùng nước mưa, nước máy, nước giếng và cả nước ao hồ, sông suối, miễn hợp sinh là được.

- Nước mưa : Nước mưa vừa mới hứng được, hay chứa trong lu, trong khạp lâu ngày được coi là loại nước tốt nhất để nuôi cá kiểng. Nếu chứa vào lu khạp thì phải đậy kín để tranh bụi bặm, đồng thời cũng tránh chuột bọ sa chân rơi vào ...

- Nước máy : Nước máy nuôi cá kiểng cũng không thua gì nước mưa, được đánh giá là thứ nước vừa trong sạch

vừa vô trùng. Không nên dùng nước máy mới hứng để nuôi cá kiểng, mà phải hứng trữ vài ba ngày để nồng độ Clor tan hết mới nuôi cá sống được.

Lượng thuốc khử trùng trong nước máy rất nhỏ vô hại đối với con người, nhưng lại có hại cho cá, có thể làm cho cá chết. Ngày nay, nước máy được coi là nguồn nước chính để nuôi cá kiểng, nhất là ở vùng thành thị, một điều dễ hiểu là nước máy lúc nào cũng có sẵn, dù mua cũng giá rẻ.

- Nước giếng : Nước giếng dùng nuôi cá kiểng cũng tốt. Giếng nào có nước ngọt và trong dùng cho người ăn uống thì nuôi cá rất tốt. Tốt nhất là nên múc nước giếng lên đổ vào lu khạp một vài ngày để nước lắng trong rồi mới bơm vào hồ nuôi cá.

- Nước ao hồ, sông suối : Nước ao hồ sông suối nếu không bị tù đọng, không ô nhiễm, độ pH thích hợp lại trong sạch vẫn có thể cho vào hồ nuôi cá kiểng được. Tuy vậy, tốt nhất phải cho lắng đọng và lọc kỹ lại mới dùng.

Nếu nuôi cá kiểng với số lượng ít, nuôi trong hồ nhỏ thì vấn đề nước không mấy quan trọng, nhưng nếu nuôi với số lượng cá nhiều để kinh doanh thì nước là chuyện đáng lo. Thường thì những nơi này đều có lập hồ lớn để chứa nước sạch, để khi dùng đến là có sẵn với số lượng nhiều.

1.

Thay nước hồ cá

Tùy theo kích thước hồ lớn hay nhỏ, tùy theo mật độ cá kiểng trong hồ cao hay thấp mà nước trong hồ cá lâu

hay mau bẩn. Hồ nhỏ mà cá nuôi nhiều thì nước mau nhiễm bẩn. Nước hồ dơ là do chất thải của cá, do những thức ăn dư thừa của cá còn sót lại trong hồ khiến nước bị bẩn đục, thậm chí hôi hám. Sống trong môi trường nước nhiễm bẩn như vậy lâu ngày cá sẽ kiệt sức dần mà chết, vì vậy ta phải thay nước mới vào hồ cá. Trong trường hợp hồ quá bẩn, ta còn phải kết hợp việc thay nước dơ bằng nước sạch với việc vệ sinh hồ, cọ rửa đáy hồ, thành hồ cho sạch sẽ.

Dụng cụ lọc nước dù có cũng không bảo đảm cho hồ có nguồn nước sạch lâu dài. Máy lọc chỉ hỗ trợ một phần mà thôi, giúp nước hồ bớt bẩn mà thôi. Ống xi phong cũng vậy. Tuy vậy nếu được trang bị máy lọc và ống xi phong vẫn đỡ hơn.

.2.

Thời gian thay nước

Thời gian thay nước cũ trong hồ bằng nước mới dài ngày hay ngắn ngày là còn tùy vào mức độ ô nhiễm của nước trong hồ ít hay nhiều. Tuy vậy, dù nước hồ có hệ thống lọc làm sạch, thì tối đa vài tháng cũng phải thay nước cho hồ một lần. Không nên để cho nước hồ cá thật bẩn mới thay, vì như vậy là vô tình làm hại đến sức khỏe cá nuôi, vừa làm giảm vẻ mỹ quan cho hồ cá. Hồ cá là vật trang trí cho phòng khách, mà để nước quá bẩn thì còn tạo được vẻ hấp dẫn gì nữa.

Muốn cho nước hồ đỡ nhiễm bẩn, ta có nhiều cách :

- Dùng hệ thống lọc : Nhờ có máy lọc nên nước trong

hồ mới bớt ô nhiễm. Các chất dơ bẩn mà ta thải ra hằng ngày và thức ăn thừa được máy lọc rút bớt.

- Dùng ống xi phong : Nhờ ống xi phong rà khắp đáy hồ để tìm hút ra ngoài những chất bẩn, khi mình phát hiện này nên thực hiện bất cứ giờ giấc nào trong ngày, hề thấy vật dơ là lập tức rút ra. Nhờ đó mà nước trong hồ lúc nào cũng trong và sạch.

- Nếu siêng, cứ vài ba ngày thay từ 10 đến 20 phần trăm nước trong hồ một lần, thì nước cũng lâu bẩn. Nếu áp dụng cách này theo đúng chu kỳ như vậy thì ba tuần thay nước một lần cũng không hại gì đến sức khỏe của cá.

Trong trường hợp, không làm theo những cách trên thì nước hồ rất mau bẩn. Nếu mật độ cá kiểng trong hồ cao thì có thể mỗi tuần phải thay nước. Dù lượng nước mới đã được lãng trong trước đó vài ngày thì mỗi lần thay cũng phải chứa lại ba phần tư nước trong hồ. Nói cách khác, mỗi lần thay nước, ta dùng ống xi phong rút nước bẩn ra ngoài khoảng ba phần tư, sau đó bơm nước mới vào cho đầy hồ trở lại mới tốt. Điều cần là giữa nước mới và nước cũ trong hồ có độ pH và nhiệt độ phải ngang nhau mới tốt, sự sai lệch của nhiệt độ cho phép chỉ một hai độ.

.3.

Cách thay nước

Như trên đã đề cập đến, mỗi lần cần thay nước hồ, dù chỉ thay một phần nhỏ hay thay hết, ta cũng cố tránh cho cá khỏi sợ hãi. Tốt nhất ta không nên dùng vợt vớt hết cá nuôi ra ngoài, chờ đến khi bơm nước mới vào đầy hồ,

lại thêm một lần nữa vớt cá cho vào hồ trở lại. Việc di cá “thô bạo” như vậy, ngoài việc làm cho cá sợ hãi, còn có thể gây cho cá những thương tật ở vây, ở vây hoặc đuôi. Con cá khi đã sợ thì cứ ... chúi đầu chạy ... như ma đuổi, do đó không tránh khỏi tà mỗ (do đụng mạnh vào vách kiếng của hồ), bị rách đuôi (điều này thường gặp ở cá tầu ...). Đó là chưa nói đến việc quá sợ, cá kiếng có thể nhảy vọt ra khỏi hồ, không chết cũng trầy vi tróc vảy, không còn giá trị gì nữa.

Cách tốt nhất khi thay nước hồ là cứ để cá sống tự nhiên trong hồ, rồi dùng ống xi phong rà khắp bề mặt đáy hồ để rút bớt độ sáu bảy chục phần trăm nước cũ trong hồ ra ... Nước rút đến đâu thì bắt cá cứ nhón nhơ bơi lội trong phần nước hồ còn lại, gần như không hay biết một điều gì khác lạ xảy ra trong môi trường sống của chúng. Sau đó ta lại từ từ bơm nước mới vào cho đầy đủ trở lại.

Việc thay nước nên thực hiện lúc bên ngoài trời âm áp, nắng ráo. Những lúc mưa to gió lớn, khí hậu bên ngoài thay đổi bất thường ta không nên thay nước hồ, trừ trường hợp nước quá dơ bẩn, và cá nuôi đang có hiện tượng bị ngộ độc bởi nguồn nước dơ bẩn này ...

Xin nhắc lại, chỉ khi nào nước trong hồ quá bẩn, thậm chí có mùi khó ngửi, đáy và thành hồ bị rêu bám do lâu ngày không cọ rửa, thì ta mới nghĩ đến việc dùng vợt để vớt hết cá nuôi ra khỏi hồ để dễ bề làm vệ sinh hồ, sau đó thay nước mới hoàn toàn vào hồ mà thôi. Nên tránh để cá kiếng nhất người ...

Thức Ăn Thích Hợp Với Cá Kiểng

Trước khi chọn nuôi giống cá kiểng nào, gần như ai ai cũng có chung một thắc mắc lớn là không hiểu giống cá đó cần ăn loại mồi nào để sống !

Và chỉ khi nào thắc mắc chính đáng và quan trọng đó được người bán giải thích thỏa đáng thì lúc đó người mua mới mạnh dạn bỏ tiền túi ra mua.

Xem thế để thấy thức ăn quan trọng đến sức khỏe và sự sống của vật nuôi đến mức nào. Chính thức ăn đã góp phần quyết định đến sự sống còn đối với vật nuôi.

Vì vậy, những giống cá kiểng nào mà thức ăn của nó dễ kiếm, không mấy đắt tiền, nghĩa là nó thuộc vào giống cá dễ nuôi thì dù giá bán có hơi cao, vượt quá khả năng cho phép, nhiều người cũng gắng mua, nếu thích. Ngược lại, giống cá nào mà thức ăn chỉ ... bên Tây mới có, lại còn chăm sóc đến mức cầu kỳ, thì chắc chắn đa số đều chê, dù cá có giá rẻ, lạ và đẹp ...

May mắn một điều, sống ngoài thiên nhiên, đa số các giống cá đều có thói quen ăn tạp, nhờ đó mà chúng mới sinh tồn được. Quý vị đừng nghĩ trong thiên nhiên lúc nào cũng dư thừa thức ăn để nuôi sống chim muông ! xin hãy nhìn cách kiếm mồi của chú chim sâu : nó cặm cùi lũng sục từng chiếc lá một để tìm một con sâu nhỏ mà lót dạ suốt cả ngày mà chắc gì tìm đủ mồi để được no bụng ? Con cá sống dưới nước cũng vậy, thức ăn tuy nhiều, nhưng số cá lại đông nên chúng vẫn gặp cảnh "Người khôn của

khó" như thường. Vì vậy không biết ăn tạp thì mỗi đâu mà sống cho đủ ?

Cá nuôi trong chai thủy tinh, trong hồ kiếng vẫn sống tốt với nguồn thức ăn mà ta có khả năng cung cấp cho chúng. Có thể thời gian đầu nếu gặp thức ăn không hợp khẩu vị thì cá ăn ít lại, sau đó sẽ quen dần ... Nhưng nếu thức ăn dành cho chúng mà không phù hợp thì nên thay đổi kịp thời, nếu không cá sẽ mất sức và dễ dàng bị các loại bệnh tật tấn công. Đây là điều chúng ta nên quan tâm, khi chúng ta chưa biết nhiều về thói quen ăn uống của giống cá mà mình đang nuôi.

Thức ăn cung cấp cho cá kiếng thường có những thứ sau đây :

.1.

Thức ăn có sẵn trong thiên nhiên

Trong đời sống hoang dã, cá chỉ sống với thức ăn có sẵn trong môi trường sống của chúng. Thức ăn có sẵn trong thiên nhiên thì có nhiều loại, nhưng nhiều hay ít là tùy vùng và cũng tùy thuộc vào mật độ sinh sống của cá nữa. Có thể mỗi một giống cá đều thích khẩu với một số loại thức ăn nào đó và khi đói chúng cứ tìm loại thức ăn đó để ăn. Trong môi trường sống hoang dại của cá kiếng, có hai loại thức ăn sau đây :

a. Thức ăn thức vật :

Trong đời sống hoang dã tại các ao hồ, sông suối cá ăn các loại rong rêu, rau cỏ, rễ cây, bèo tấm ... Loại thức ăn

thực vật này có giống ăn nhiều có giống ăn ít, nhưng chắc chắn giống cá nào cũng biết ăn. Nuôi trong hồ ta nên cung cấp thức ăn này cho cá, như rau xà lách, rau muống ...

b. Thức ăn động vật :

Đây là thức ăn chính của hầu hết các giống cá kiểng. Thức ăn động vật lúc nào cũng có sẵn trong môi trường sống thiên nhiên của cá, có loại bé tí như bo bo, lăng quăng, có loại lớn như giun đất, tôm tép, cua đồng ...

- Bo bo : Bo bo còn gọi là chùng nước là loài sinh vật thật nhỏ sống ở nơi ao tù nước đọng. Chúng có khả năng sinh sản nhanh nên những ao hồ nào có chúng xuất hiện thì cơ hồ lúc nào cũng có sẵn chúng để vớt cho cá ăn. Bo bo thường nổi lên mặt ao hồ, mọc rãnh thành từng đám dày màu đỏ hoặc xanh. Dùng loại vợt làm bằng vải mùng lông vớt chúng vào lúc sáng sớm.

Bo bo vớt về cần phải ngâm vào thau nước sạch trong vài giờ cho lắng hết những chất dơ bẩn mới cho cá kiểng ăn. Đây là thức ăn thích hợp nhất cho các con mới nở từng vài tuần tuổi trở lại. Nhiều người kỹ tính không cho cá ăn bo bo, vì cho rằng môi trường sống quá bẩn thỉu của chúng nên chắc chắn mang theo những mầm độc hại nhiều không thích hợp cho sức khỏe của cá nuôi. Chính vì vậy, mà nhiều người kinh doanh cá kiểng tự nuôi lấy bo bo trong môi trường tương đối sạch để cho cá ăn, chứ không mua hay bắt bo bo ở các ao mương.

- Lăng quăng : Lăng quăng còn gọi là cung quang hay bọ gậy, sinh sôi nảy nở nhiều ở các lu khạp chứa nước mưa hoặc ở các ao hồ chứa mương rãnh. Đây là ấu trùng của muỗi. Lăng quăng cũng như Bo bo thích tụ tập nổi lên từng

đám dày trên mặt nước yên tĩnh. Muốn vớt chúng ta phải nhanh tay dùng vợt làm bằng vải mỏng để vớt, nếu không chúng sẽ thấy động là “biến” xuống tận đáy ngay.

Lăng quăng vừa vớt hay vừa mua từ các cửa hàng bán cá kiểng về, ta nên đổ vào thau nước sạch để chờ lóng hết những tạp chất dơ, sau đó mới vớt lên cho cá kiểng ăn.

- Trùn chỉ : Trùn chỉ là loại trùn có thân mình nhỏ như sợi chỉ và ngắn độ ba bốn phân, màu đỏ như màu trùn huyết, nên nó còn có tên là trùn đỏ. Trùn chỉ sống thành từng “núi” tại những nơi ao tù nước đọng, có khi còn gặp chúng sống ở đáy sông, tìm ăn những chất hữu cơ thối rửa tản mạn trong lớp bùn đất.

Trùn chỉ là loại thức ăn có nhiều chất đạm, hầu như tất cả các giống cá kiểng đều thích ăn. Khi vớt hay mua về, ta cũng phải ngâm chúng vào thau nước sạch để lóng bớt hết những tạp chất rồi mới vớt ra cho cá ăn. Với người nuôi cá kiểng nhiều kinh nghiệm, họ chỉ cho cá ăn trùn chỉ vào buổi sáng, chứ không cho ăn buổi chiều. Mặt khác, mỗi bữa họ chỉ cho cá ăn với số lượng vừa đủ, số trùn chỉ dư thừa sẽ làm dơ nước gây độc hại cho cá.

- Rận nước : Rận nước là loại sinh vật nhỏ cũng sống nơi ao tù nước đọng, cá kiểng rất thích ăn.

- Trùn đất : Trùn đất là thức ăn thích khẩu nhất của tất cả các giống cá kiểng. Trùn đất là loại nhuyễn thể, mình có nhiều đốt, do kỵ ánh sáng nên chúng đào hang sống ở dưới đất. Chúng sinh sôi nảy nở khá nhanh, thức ăn của chúng là các chất hữu cơ vương vãi trong đất. Trùn ăn đất, rồi hấp thụ chất bổ dưỡng để nuôi thân và thải ra ngoài phần đất dư thừa dưới dạng viên nhỏ như hạt cát dồn lên miệng hang. Vì vậy, những nơi nào tương

đổi ẩm thấp lại đất đai màu mỡ, như tại những đồng phân hoại mục chẳng hạn thì ta sẽ gặp vô số trùn đất sinh sống ở đó. Nếu nuôi cá thì ta chịu khổ đào bới đất để tìm kiếm chúng, hoặc tìm trùn núp ở dưới đáy các lu khạp tại sân nước... Còn cần số lượng nhiều trùn để nuôi cá thì chỉ còn cách nuôi trùn mà thôi. Đây là việc mới mẻ đối với người mình nhưng đây lại là ngành nghề phát đạt cả trăm năm nay và tiến lên công nghiệp hóa tại nhiều nước trên thế giới. Người ta nuôi trùn để xuất khẩu, dùng làm thực phẩm nuôi gia súc, gia cầm, trong đó có cá.

Muốn nuôi trùn theo lối thủ công, nghĩa là nuôi số ít thì ta nên đóng những thùng gỗ, hoặc dùng loại xô nhựa có dung tích chừng vài chục cm, và chiều cao khoảng năm sáu mươi cm. Ta có thể xây hồ xi măng để nuôi trùn đất cũng được.

Trong dụng cụ nuôi trùn này, ta đổ vào một hỗn hợp gồm nhiều phân chuồng hoại, phân rác mục và một ít đất mùn trộn lẫn với nhau. Đây là thức ăn của trùn. Đất hỗn hợp này được đổ đầy chừng bốn phần năm đồ đựng, rồi thả vào đó độ mười lăm con con trùn giống là xong. Trùn giống ngay sau đó sẽ đào hang lẫn vào đất để tránh ánh sáng. Mỗi ngày ta chỉ việc tưới sơ một ít nước để giúp môi trường sống của trùn đủ ẩm là được. Nên đặt thùng vào nơi mát mẻ nhưng có nhiều ánh sáng. Lúc trời chuyển mưa và ban đêm có đèn chiếu sáng để trùn không đào thoát ra ngoài ...

- Cá con : Người ta còn dùng cá con làm mồi nuôi cá kiểng, nhất là loại cá kiểng lớn như loại cá Rồng, cá Tai tượng ...

- Tôm đồng và ốc sên cũng là thức ăn thích khẩu của cá kiểng ...

Thức ăn hỗn hợp

Sống ngoài thiên nhiên, các loài chim, thú, cá đều ăn tạp, vì nếu “ăn kén”, nghĩa là chỉ thích ăn một loại thức ăn nào đó để sống thì e rằng trong thiên nhiên sẽ không có đủ thức ăn để nuôi sống chúng. Con chim sâu tuy ăn sâu để sống là chính, nhưng khi bụng đói chúng cũng tìm đến những trái cây chín ăn đỡ dạ. Con chim hút mật chỉ chuyên hút mật hoa, nhưng gặp những con trùn nhỏ như nhện, ruồi muỗi chúng cũng ... không tha. Và cá kiểng quý vị nuôi cũng vậy. Chúng ta có thể ép chúng ăn những loại thức ăn tự chế của mình nếu việc tìm kiếm những thức ăn tươi quá khó.

Chắc chắn trong những ngày đầu ăn thức ăn mới, do lạ mùi, lạ miệng chúng sẽ chê mỗi mà không ăn hoặc ăn rất ít. Điều này quý vị đừng lo, để được sinh tồn, khi đói chúng cũng cố ăn mà sống, lâu ngày thành quen.

Có điều những thức ăn hỗn hợp ta cung cấp cho cá dễ làm bẩn nước, nên cá nuôi trong ao hồ tự nhiên thì tiện, nhưng với hồ kiểng thì ... phải chịu khó thay nước thường xuyên hơn :

- Cơm nguội : Hầu hết cá giống cá kiểng đều thích ăn cơm nguội. Trừ cá tai tượng do miệng rộng dễ dàng nuốt được cơm cục, còn các giống cá khác nên cho ăn cơm rời để chúng dễ nhai.

- Bánh mì nguội hoặc khô : Bánh mì dù đã phơi khô, nhưng cho xuống nước sẽ mau mềm. Bánh nổi lên đập dềnh trên mặt nước kích thích sự thèm ăn của cá nên chúng tranh nhau rửa ăn.

- Thức ăn từ thịt : Thịt bò, tim bò, nhất là gan bò nếu băm hay xay nhuyễn rải xuống ao hồ cho cá ăn, là thức ăn bổ dưỡng và thích khẩu với nhiều giống cá kiểng. Với cá nuôi trong hồ kiểng, thỉnh thoảng ta cũng nên cho chúng ăn loại thức ăn tươi này, tất nhiên với mức độ vừa đủ để tránh thối nước.

- Cám hỗn hợp : Cám hỗn hợp hay thực phẩm hỗn hợp dành cho gia súc, gia cầm cũng là thức ăn rất tốt cho cá kiểng. Trong thức ăn này có cám gạo bột bắp, bánh dầu, bột cá, bột sò, bột xương ...

Bốn loại thức ăn vừa kể trên đây, chúng tôi xin phép được nhắc lại, chỉ nên dùng cá nuôi trong ao hồ, vì ít làm ô nhiễm nước. Còn cá kiểng nuôi trong hồ kiểng thì nên cho ăn loại thức ăn sau đây : Hiện nay những cửa hàng bán cá kiểng có bán nhiều loại thức ăn dành cho cá kiểng dưới dạng viên, lát, từng miếng như bánh ... có đóng gói rất hợp vệ sinh. Nên mua những gói còn trong thời hạn sử dụng để cho cá kiểng ăn dần. Đây là loại thức ăn bổ dưỡng, cần thiết cho sự sinh sản của cá kiểng, có nguồn cung cấp từ nước ngoài.

Hiện nay, phong trào nuôi cá kiểng nổi lên rầm rộ ở nhiều nước trên thế giới, nên nguồn thức ăn dành cho cá quý này cũng được cung cấp đầy đủ và đa dạng. Ngoài cá loại thức ăn tươi sống, thức ăn khô đóng gói, còn có thức ăn đông lạnh. Đây là loại thức ăn bổ dưỡng chế ra từ nhiều loại giáp xác nhỏ, có tôm đồng, trùn chỉ, thêm số lượng nhỏ thịt bò gan và tim bò ... Do thức ăn đã được làm đông lạnh, nên trước khi cho cá ăn, ta phải ngâm thức ăn đó vào nước ấm cho đến khi cho đến khi chúng rã ra từng mảnh vụn mới cho cá ăn được.

Được biết, trong việc pha chế thức ăn dành cho cá kiểng,

các loại Vitamine A - D - E được ưu tiên chú ý hàng đầu, mà các loại Vitamine này không ít thì nhiều cũng có sẵn ở trong các loại thức ăn có sẵn trong thiên nhiên mà ta dành nuôi cá.

Thức ăn của cá mà thiếu Vitamine, cá kiểng sẽ bớt năng động, dễ bị nhiễm bệnh, và nhất là màu sắc kém tươi tắn.

Cách cho cá kiểng ăn

Ai cũng biết, cá kiểng có mạnh khỏe, năng động, màu sắc tươi tắn phần lớn là do thường xuyên được chỉ nuôi cung cấp cho các loại thức ăn phù hợp với khẩu vị của chúng. Và thức ăn đó phải được bổ dưỡng có nhiều sinh tố cần thiết cho sự sinh trưởng của cá.

Nếu thức ăn mà thành phần dinh dưỡng quá kém thì cá sẽ chậm lớn, kém năng động, màu sắc u tối, nôm na gọi là xuống sắc. Đó là chưa nói đến ăn uống quá kham khổ như vậy, cá dễ nhiễm bệnh và biến dạng phần thể trạng một cách đáng tiếc. Thử tưởng tượng xem con cá kiểng quý hiếm mà bị xuống sắc, bơi lội chậm chạp lờ đờ, một bộ phận nào đó trên thân mình bị biến dạng còn có giá trị gì nữa ? !

Khổ nỗi lý do làm cho cá kiểng quý mất giá nhiều khi lại do sự vô tâm của một số chủ nuôi mà ra. Điều này không những chỉ ở nước ta mà dân nuôi cá kiểng ở nhiều nước khác cũng vậy. Có nhiều người khi mua cá kiểng thì bao nhiêu tiền bỏ ra cũng không tiếc, nhưng khi đem về nhà nuôi thì chảnh mắng trong việc chăm sóc. Đến nỗi, thức ăn dành cho cá cũng mua tùy hứng, cách cho cá ăn

cũng tùy hứng, nhiều người do nhiều công việc tất bận phải lo xa nên tới bữa quên cho cá ăn là chuyện gần như thường xuyên. Có trường hợp cá nuôi trong hồ phải chịu đói vài ba ngày liên tiếp. Cá thiếu ăn đôi ba ngày không chết, nhưng ốm lại và biếng nhác bơi lội ...

.1.

Nên cho cá ăn vào giờ giấc nào ?

Trong đời sống hoang dã, thói quen của các giống cá, trong đó có cá kiểng là thích ăn mỗi vào buổi sáng sớm và lúc chiều hôm mát trời. Cá cũng bạo ăn mỗi sau cơn mưa lớn, kéo dài nhiều giờ mới chịu dứt hột. Buổi trưa, dù yên tĩnh cá vẫn biếng ăn mỗi. Những ngày khô hạn, nóng bức và những ngày trời làm giá rét, cá cũng ít ăn mỗi.

Nuôi trong hồ kiểng, nếu chất lượng nước được ổn định, nhiệt độ nước thích hợp và cường độ ánh sáng đầy đủ cả ngày lẫn đêm thì ta có thể cho cá ăn vào những giờ giấc do mình qui định.

Có thể cho ăn bữa sáng trước giờ đến sở, đến trường, và bữa chiều sau giờ tan trường, tan sở ... Đó là ngày cho ăn hai bữa. Nếu mỗi ngày cho ăn một bữa, thì ta nên cho chúng ăn vào lúc sớm.

Nên tránh việc cho cá ăn thất thường như vài ngày cho ăn một lần, hoặc rảnh lúc nào cho ăn lúc ấy. Cái hại trước mắt là do ta không kiểm soát (không nhớ) giờ giấc cho ăn, nên nhiều khi cá bị đói mà mình không hay biết.

Giống cá rất ngoan, chúng có thể nhớ được các giờ giấc bữa ăn trong ngày, chúng có thể nhớ được người cho

chúng ăn hằng ngày. Nếu nuôi lâu ngày và cho cá ăn đúng giờ giấc, quý vị dễ dàng nhận ra điều này : hễ đến giờ ăn cá kiểng thường tụ về một nơi thường đứng để chờ ban phát thức ăn cho chúng, chứ không bơi lội tản mát, phân tán khắp diện rộng của hồ. Và khi có bóng dáng người cho ăn quen thuộc lại gần thì trông chúng như mừng rỡ hẳn lên, châu đầu lại “đòi” ăn. Nếu biết được điều đó và có thấy được điều đó việc nuôi cá kiểng mới tăng thêm phần thú vị.

Nuôi cá kiểng đại trà để kinh doanh, ta cũng nên cho cá ăn theo đúng giờ giấc qui định mới tốt.

2.

Thức ăn dành cho cá kiểng

Như phần trên chúng tôi đã có dịp trình bày, thức ăn của cá kiểng rất đa dạng. Nào là thức ăn thực vật, thức ăn động vật, dưới dạng tươi sống, dạng khô, dạng đông lạnh, rồi thức ăn hỗn hợp ... Ai tiện cho cá ăn loại thức ăn nào thì tha hồ lựa chọn mua cho cá ăn.

Tất nhiên loại thức ăn nào được chế biến bán ra ngoài thị trường cũng là thức ăn bổ dưỡng dành cho cá kiểng quý giá của quý vị cả. Thế nhưng, ta nên cho cá kiểng ăn những loại thức ăn nào đem lại kết quả tốt hơn ? Kinh nghiệm cho thấy chỉ có cách cho cá ăn thức ăn tươi sống lẫn thức ăn khô thì cá mới hấp thụ được những chất dinh dưỡng cần thiết để sống.

Trong trường hợp một trong hai loại thức ăn đó do quá đắt, hay do quá hiếm thì ta có thể dùng thức ăn dễ mua làm thức ăn chính cho cá kiểng, còn thức ăn còn lại là

thức ăn phụ, tuần cho ăn vài lần, hoặc tuần cho ăn một lần ...

.3.

Cách cho cá kiểng ăn

Khi đói mà gặp mồi, cá kiểng cầm cúi ăn liên tục cho đến lúc no nê thì thôi. Thức ăn trong hồ nếu còn thừa, thỉnh thoảng chúng mới ghé ăn thêm chút ít. Vì vậy, nếu cho cá kiểng ăn theo bữa thì chỉ cho chúng ăn đúng khẩu phần, không nên để thừa làm bẩn môi trường sống.

Dù là nuôi trong ao hồ hay nuôi trong hồ kiểng thức ăn cho cá nên tập chung vào một góc hồ, chứ không nên vung vãi ra khắp, làm cho nước vẩn đục. Trong trường hợp này, thức ăn thừa mứa nếu cần lấy ra chỉ cần dùng ống xi phong rút ra cũng tiện.

Mỗi khi cho cá kiểng ăn ta nên theo dõi xem cách ăn uống của chúng ra sao : ngon miệng hay là chê mồi. Nhờ đó mà ta điều chỉnh loại thức ăn phù hợp với cá, giúp chúng mau lớn.

Chăm Sóc Cá Kiểng

Có thể nói là không sợ lười, bất cứ người nào đến với nghề cá kiểng cũng xuất phát từ sự đam mê, dù việc nuôi đó nhằm vào mục đích giải trí hoặc kinh doanh cũng vậy. nếu không có sự đam mê, thì ta cũng không chút sự ưu ái với vật nuôi và tất nhiên sẽ dẫn đến việc lơ là chăm sóc.

Với những ai nuôi cá kiểng với mục đích giải trí thì hồ cá được đánh giá là vật trang trí có tính mỹ thuật làm tăng vẻ mỹ quan và trang nhã, nếu không muốn nói làm sang trọng cho phòng khách của mình. Vì lẽ đó, vị trí để đặt hồ cá trong phòng khách phải là nơi được chủ nhân đặc ý nhất, phải nằm trong tầm nhìn của người qua lại. Để làm nổi bật “chức năng” đó thì hồ cá phải đẹp, cá nuôi phải quý hiếm và nước trong hồ lúc nào cũng sạch sẽ, trong veo.

Với người nuôi cá kiểng với mục đích kinh doanh, có thể họ không quan tâm nhiều đến hình thức, hồ nuôi đẹp xấu ra sao không là chuyện đáng bàn, nhưng đối với đàn cá đang nuôi thì chắc chắn người nào cũng chăm lo đặc biệt, vì đây là mối lợi của họ, là sự sống của họ.

Người nuôi cá kiểng dù đơn thuần với mục đích kinh doanh vẫn được người đời phong tặng là nghệ nhân, bởi chẳng trong nghề nghiệp của họ cá sự sáng tạo nghệ thuật, có tình yêu thiên nhiên. Họ khác xa những người đào ao để nuôi cá thịt ...

Vậy nên chăm sóc cá kiểng bằng những cách nào ?

Vệ sinh hồ cá

Hồ cá dù đẹp đến đâu, đắt giá đến đâu, lúc nào nhìn vào cũng thấy gờ bẩn, rong rêu bám đầy, những vật trang trí bên trong cái nghiêng cái ngả ... thì trăm người trăm chê, đâu ai muốn để mắt nhìn vào ! Mà ngay cả chủ nhân của nó chắc cũng cùng tâm trạng như thế.

Hồ cá mà quá dơ bẩn không xứng làm vật trang trí cho phòng khách, nó không giúp phòng khách tươi sáng ra, sang trọng thêm, mà mang về ý nghĩa ngược lại. Vì vậy, vệ sinh cho hồ cá để lúc nào trông cũng sạch sẽ, hấp dẫn là việc nên làm. Mặc khác, hồ cá sạch thì sức khỏe của cá mới tốt được.

a. Cọ rửa hồ cá :

Hồ cá dùng làm bằng kiếng hay xi măng, để trưng trong nhà hay ngoài trời, nếu không cọ rửa thì tối đa khoảng bốn năm tuần đã có rong rêu bám thành từng đám xanh rì trông rất dơ bẩn, mất vẻ mỹ quan và làm giảm giá trị của hồ cá cũng như con cá quý nuôi bên trong.

Vậy muốn cho hồ cá giữ được sự sạch đẹp, mỗi khi thấy hồ có hiện tượng rong rêu xuất hiện. Hoặc theo định kỳ bốn năm tuần một lần, ta nên tổng vệ sinh hồ cá. Công việc này tuy có mất nhiều thời gian và chút ít công sức, nhưng đó là việc không thể ... chần chờ, không thể lẩn tránh đối với những ai có chút duyên nợ với nghề nuôi cá kiếng.

Cọ rửa hồ cho sạch sẽ đúng như công việc "tổng vệ

sinh” hồ cá, vì không những cọ rửa bên trong cho sạch rong rêu mà còn phải lau chùi bụi bặm bên ngoài, sắp đặt lại đúng vị trí, đúng thứ tự những vật trang trí trong hồ, nếu có.

Trước khi cọ rửa hồ, việc đầu tiên ta phải làm là cẩn thận và nhẹ tay vớt hết cá nuôi ra vật chứa tạm thời, sau đó tháo bớt nước ra rồi mới cọ rửa ...

Cọ rửa rong rêu không khó, chỉ cần dùng bàn chải ny lông chà qua sát lại nhiều lần là lớp rong rêu bong tróc ra trả lại sự sáng sủa, sạch sẽ cho hồ. Việc sau cùng là súc nước sạch lại một vài lần là xong việc. Để hạn chế rong rêu xuất hiện quanh hồ cá, ta nên nuôi một vài con cá Tỳ bà (*Hypostomus Plecostomus*) chung với cá kiểng. Cá Tỳ bà còn gọi là cá “chúi hồ” hoặc cá “lau kiểng” chủ yếu ăn thực vật, ăn các loài rêu tảo sinh là chính. Chỉ khi nào rong rêu trong hồ không đủ giúp cá ... no bụng thì nó mới tranh thức ăn động vật với cá nuôi mà thôi.

Cá Tỳ bà có nguồn gốc ở nam Mỹ, nuôi lớn hết cỡ cũng dài khoảng 25 cm và thân hình nhỉnh hơn ngón tay cái một chút. Ta nên nuôi cỡ cá bằng ngón tay, bằng con thằn lằn (thạch sùng) là vừa.

Cá Tỳ bà có thân màu nâu, lưng nổi lên nhiều chấm có màu nâu sẫm, miệng rộng nằm ở dưới ngực, cấu tạo như một cái giác hút, nhờ đó mà nó có khả năng đeo bám vào vách kiểng của hồ để ăn hết rong rêu.

Nếu nuôi cá Tỳ bà thì việc cọ rửa hồ cá thì vài tháng làm một lần cũng được.

b. Thay nước mới :

Hồ cá thì cả tháng mới đóng rêu, nhưng nước hồ thì mới thay hôm trước, vài hôm sau thì có cặn lơ lửng trong nước rồi. Chất cặn đó là do chất thải của cá nuôi và thức ăn thừa của cá mà có. Hạn chế được chất lơ lửng trong nước hồ có nhiều cách :

- Sử dụng hệ thống lọc nước.
- Dùng ống xi phong hút chất bẩn ra.
- Cho cá ăn đúng khẩu phần, không để thức ăn dư thừa quá nhiều.

Đó là những điều mà chúng tôi đã có dịp trình bày ở phần trước.

Nếu sử dụng máy lọc nước với công suất mạnh và siêng dùng ống xi phong rút hết những cặn bã lắng xuống đáy hồ (hễ thấy làm ngay) và cho cá ăn với lượng thức ăn vừa đủ no thì nước hồ vài tuần mới phải thay một lần, không còn là vấn đề đáng lo nữa.

Được sống trong môi trường nước sạch, cá nuôi mau lớn, khỏe mạnh, nhìn vào hồ cá hấp dẫn hơn.

2.

Theo dõi sức khỏe của cá kiểng

Cá kiểng nuôi trong hồ kiểng, trong chai keo, có nhiều lý do dễ xuống sức, dễ bệnh hoạn dễ dẫn đến tử vong. Không phải chờ đến một ngày nào đó, bỗng nhiên ta phát giác thấy một vài con cá kiểng quý giá nằm chết phơi bụng trắng hếu trên mặt nước, lúc đó mới chịu quan

tâm đến sức khỏe của cá. Việc này bắt buộc ta phải thực hiện hằng ngày ...

Việc theo dõi sức khỏe của cá kiểng cũng không có gì khó khăn và phiền phức lắm ? Ta kết hợp công việc này với việc cho cá ăn hàng bữa, hoặc ngay lúc nhàn tản ngồi ngắm đàn cá tung tăng bơi lội trong hồ.

Chỉ cần để tâm theo dõi cách ăn mồi của cá, hay cách bơi lội của cá trong hồ kiểng là ta đủ biết sức khỏe của cá ra sao.

Con cá khi đã bệnh thì biếng ăn mồi hoặc không ăn mồi. Cá bệnh thì bơi uể oải, chậm chạp, có con thu mình nằm bất động dưới đáy hồ hoặc bơi lơ dờ gần mặt nước ... Phát giác được cá bệnh là ta đã có hướng điều trị, sau khi tìm ra được nguyên nhân ...

.3.

Chăm sóc cá dưới ao hồ

Cá kiểng nuôi dưới ao hồ dĩ công chăm sóc hơn là cá nuôi trong chai keo, trong hồ kiểng.

Với ao hồ nuôi cá, sau mỗi lứa cá, ta nên tranh thủ vét lại ao, sửa sang lại bờ bọng, nếu cần. Việc đáng lo nhất là nhân dịp này lo tận diệt hết những kẻ thù của cá nuôi đang sống trong hồ như lóc, trê, lươn, rắn, đó là "những vị khách không mời mà đến" vừa sát hại cá nuôi, vừa tranh mồi ăn của cá. Có làm được như vậy thì việc nuôi lứa cá kiểng sau mới gặt hái được nhiều thành công.

Nước trong hồ dù biết tổn cũng không phải là không nên cảnh giác : đã chắc gì mực nước không đổi thay ? Đã

chấn gì nước có lúc không bị ô nhiễm ? ... Dù sao có đề phòng, có đề cao cảnh giác thường vẫn tốt hơn.

Ao hồ thường được đào ở nơi quang đãng ngoài trời nên việc cần lo đến nữa là lo “chống nắng” cho cá trong mùa nắng hạn. Trời nắng, ánh sáng chiếu thẳng xuống mặt hồ khiến mặt độ nước hồ tăng lên, thế nào cũng gây ảnh hưởng xấu đến sức khỏe của cá, nhất là mặt hồ không đủ rộng và nước cũng không đủ độ sâu. Muốn tránh điều này, tìm một góc ao hồ thuận tiện nào đó, ta đặt một cái cầu ao hoặc làm một mái che để cá kiểng có chỗ mát mà tránh nắng ... Hầu hết cá sống trong ao hồ rất khôn, hễ gặp lúc nắng gắt chúng biết tìm bóng râm hoặc rút xuống đáy ao để tránh nóng. Trừ cóc, trời càng nắng chúng càng thích thú nổi nguyên mình lên mặt nước để sưởi ...

Chăm Lo Khi Cá Kiểng Sinh Sản

Xưa nay, đa số người có mầu nuôi cá kiểng, thường thích việc “cản cá”, tức là nuôi cá đẻ để thụ lợi cá con mà nuôi hoặc bán ra ngoài.

Hầu hết những người nuôi cá lia thia đều thích trò tiêu khiển này. Người nuôi cá lia thia cũng cùng chung một ước muốn như người nuôi gà nòi đá độ. Cá lia thia cũng là loại cá đá mả. Muốn vậy, ta phải nuôi đủ trống mái và phải nắm vững phần kỹ thuật về việc cản cá cũng như nuôi cá con ra sao ...

Người nuôi cá lia thia cũng giống như gà nòi, họ có chung một kinh nghiệm là chính con mái mới quyết định sự hay dở về thể đá của dòng con sau này, vì vậy họ cố tạo cho được dòng mái lì, mái dữ mà nuôi. Còn tất cả các giống cá kiểng khác, người ta chỉ chọn con mái mập mạp, khỏe mạnh là được.

Muốn nuôi cá kiểng cho sinh sản, ta cần phải nắm vững những điều cần biết sau đây :

- Phải biết phân biệt giới tính : Muốn nuôi cá để sinh sản thì điều trước tiên đòi hỏi phải biết phân biệt giới tính của từng giống cá mà mình đang nuôi. nhưng, điều này không thể dễ. Chỉ những ai nuôi cá lâu năm, có nhiều kinh nghiệm trong nghề mới biết được điều này.

Cá cũng như chim, cách phân biệt trống mái không giống với loài thú. Loài thú dù to như con voi và nhỏ như con chuột nhất, đực cái khác nhau ở bộ phận sinh dục của chúng.

Còn với chim chóc, đa số giống, trống mái khác nhau ở sắc lông và vóc dáng. Về thân mình, con trống lớn hơn con mái. Về màu sắc, chim trống đẹp hơn chim mái. Tuy vậy cũng có những trường hợp ngoại lệ như chim Cu gáy, chim Khướu, Yến Phụng, qua sắc lông và vóc dáng thì trống mái không khác gì nhau. Thế nhưng, ta vẫn có cách để phân biệt được giới tính của chúng. Chim Cu gáy, trống mui thịt ngay mũi to hơn mui thịt của mui chim mái. Yến phụng tùy theo sắc lông mà chim trống có sấp mui màu xanh hay hồng, trong khi chim mái dù trong mình mang sắc lông gì thì sấp mui của các nang cũng là màu trắng. Còn chim Khướu trống chùm lông mũi dài hơn, và biết hót nhiều giọng, trong khi Khướu mái chùm lông mũi đã ngắn mà tiếng kêu chỉ đơn điệu ro ...ro ...

Giới tính của cá thì khó phân biệt hơn, hầu hết trông con nào cũng giống như con nào. Một sự phân biệt dễ nhận nhất là cá trống thường có thân mình thon dài, trong khi thân mình cá mái lại bầu bĩnh hơn. Tuy vậy, với chi tiết này không thôi, không ai dám đoán chắc một trăm phần trăm là đúng ! Để đạt sự chuẩn xác, ta còn phải quan sát kỹ các bộ phận khác của cá như vi, bụng, hậu môn (nơi đây cũng là bộ phận sinh dục của cá), đồng thời còn quan sát cả cách bơi lội của chúng nữa mới dám đi đến kết luận sau cùng.

Về cách phân biệt giới tính, có một số giống cá do có những đặc điểm riêng biệt nên giúp ta dễ phân biệt hơn, chẳng hạn như cá lia thia, cá hồng kim ...

Với cá lia thia, cá trống bình thường cũng có màu sắc như cá mái, nhưng khi sung lên, toàn thân nó ửng lên màu tím hồng đặc trưng rực rỡ, trong khi cá mái lúc nào thân mình cũng lợt lạt, nếu sợ hãi còn nổi sọc dưa dọc

theo thân mình. Còn hồng kim trống có thùy dưới ở đuôi mọc dài ra như lưỡi kiếm rất dễ nhận. Chính vì có đặc điểm dễ nhận này mà hồng kim được mang một tên khác là “cá kiếm”.

Với những giống cá kiểng khó phân biệt được giới tính rõ ràng, từ trước đến nay chủ nuôi chỉ còn có cách để tâm theo dõi qua nhiều cách sau đây :

- Cách dễ nhất là thấy cá mái trong mùa sinh sản bụng căng to, vì bên trong chứa nhiều trứng, nếu bụng màu trắng thì trứng còn non, mái mới cần chữa. Khi bầu trứng đỏ trở nên màu vàng, bụng to hơn, cá lội chậm chạp là lúc bên trong chứa nhiều trứng đã già. Lúc này có con nào leo đèo cặp kè theo cá mái chính đó là cá trống.

- Bình thường trong hồ cá, dù cùng một giống, mỗi con vẫn lo kiếm ăn mỗi hướng, không con nào quan tâm đến con nào. Nhưng, vào thời kỳ sinh sản thì cá trống rượt đuổi theo cá mái để bắt cặp với nhau. Từ đó, lúc nào chúng cũng như bóng với hình, kè cận bên nhau.

Khi nhận đúng cặp trống mái thì ta dùng vợt vớt chúng ra nuôi riêng để cho sinh sản. Và từ đó trở về sau, với cặp cá đó chắc chắn không ai còn lẫn lộn giới tính của chúng nữa. Cặp trống mái đó vẫn cho bắt cặp với nhau vào lứa sau, không cần phải thay đổi, nếu thấy chúng vẫn sinh đẻ tốt.

- Phải nắm vững cánh sinh sản của từng giống cá : Trong đời sống hoang dã, giống cá kiểng nào cũng sinh sản tốt. Thế nhưng, khi bắt nuôi trong hồ thì nhiều giống bỏ tập tính tự nhiên này, hoặc có đẻ nhưng lại nuôi con kém. Mặt khác, gần như mỗi giống cá lại có cách sinh sản khác nhau, nên chủ nuôi cần phải biết rõ để tùy từng

trường hợp mà xử lý cho đúng cách, có như vậy mới thu được nhiều lợi.

Thực tế cho thấy giống cá kiểng làm tổ bằng bột nước rồi gắn trứng lên đó để chờ ngày nở. Có giống đẻ trứng vào cọng rong, vào rễ lục bình. Có giống lại đẻ trứng lên những tấm đá phẳng ... Nhờ nắm vững được điều đó, nên khi cá sắp đẻ, ta có thể “lót ổ” cho nó tạo điều kiện thuận lợi cho nó.

Đó là trường hợp đẻ trứng, còn việc nuôi con thì gần như mỗi giống cũng có cách riêng :

- Có giống cá trống không cho cá mái nuôi con, và giành lấy phần việc khó khăn này cho riêng mình.

- Có giống khi con nở ra là cá mẹ ăn con không thương tiếc, khiến cá con nở nhiều mà không sống được bao nhiêu (nhờ biết vậy mà ta tìm cách ngăn ngừa ...)

- Có giống cá kiểng không đẻ trứng mà đẻ thẳng ra cá con, và con tự sống, không cần đến sự nuôi dưỡng cũng như bảo vệ của cá cha mẹ.

- Có giống tới giờ đẻ trứng phải cần nhiều trứng “ép” một mái thì việc đẻ trứng mới suôn sẻ được.

- Có giống cá kiểng có thói quen chỉ đẻ ban ngày, như cá Dĩa. Có giống chỉ đẻ ban đêm, như cá tàu, và nhiều giống cá lại đẻ bất kỳ giờ giấc nào trong ngày ...

Kể ra biết được những điều này rất có lợi và cũng rất thú vị.

- Cách nuôi cá cha mẹ sau khi sinh sản : Nuôi một cặp cá kiểng đâu phải chỉ để khai thác một lứa cá con, mà còn là khai thác dài dài, cả chục lứa về sau. Vì vậy, với

những cặp cá sinh sản tốt, nuôi con giỏi, sau mùa sinh sản ta nên có phương pháp nuôi dưỡng đặc biệt để chúng mau hồi sức.

Nói là đặc biệt, chứ không khó khăn lắm. Trước hết cần cách ly cá trống mái ra nuôi riêng mỗi con một hồ (có thể nuôi chung với nhiều trống khác, nhiều mái khác cùng giống hay khác giống). Hồ nên đặt nơi yên tĩnh, hằng ngày cung cấp thức ăn đầy đủ, và cho chúng sống với môi trường nước cũ (không phải nước lạ), bên nuôi cá trống cũng giống như bên nuôi cá mái.

Trong thời gian nuôi con, trống mái đều gần như kiệt sức, vì cá cha mẹ vừa lo canh giữ con, vừa nhường mồi cho con ăn nên cá cha mẹ ốm yếu. Nay được nuôi dưỡng trong môi trường sống tốt, chúng sẽ mau hồi sức, nhất là cá trống.

Chỉ khi nào cá mái có hiện tượng bầu trứng đã già, lúc đó ta mới ghép đôi lại cho chúng để đẻ lứa sau.

Cách Nuôi Dưỡng Cá Con

Nhân việc tìm hiểu sự sinh sản của cá kiểng, chắc hẳn nghề nhân nuôi cá kiểng nào cũng muốn biết thêm cách nuôi dưỡng cá con của từng giống cá cha mẹ ra sao, để nếu cần thì tìm cách ... can thiệp đúng lúc.

Như quý vị đã biết, đa số các giống cá kiểng đều có khả năng chu toàn thiên chức làm cha mẹ của mình đối với ổ cá con của chúng. Thế nhưng, cũng có nhiều giống chỉ có cá cha hay cá mẹ mới làm tròn thiên chức cao quý này thôi. Con còn lại một là chênh mảng trong việc nuôi con, hai là có tật ăn trứng, ăn con, khiến trứng đẻ thì nhiều, con nở cũng lắm, nhưng cuối cùng sống sót cũng không được bao nhiêu.

Nuôi cá với mục đích kinh doanh mà gặp trường hợp oái oăm này thì coi như bị thất thu lớn.

Để cứu vãn tình hình quá xấu này, tùy từng trường hợp, ta nên có cách xử lý kịp thời để cứu nguy cho ổ cá, đồng thời để bảo đảm cho nguồn lợi của mình :

- Trường hợp cá cha hay cá mẹ ăn trứng hoặc ăn cá con : Phải biết chắc chắn cá nào có tật đó thì vớt ra ngoài sau khi nó đẻ trứng xong. Thông thường giống cá kiểng nào mà một trong hai con cha, mẹ sau khi đẻ lại quay sang ăn trứng thì con còn lại nuôi con rất giỏi. Ta nên đặt hết niềm tin vào con cá đó mà cứ để cho nó tự nuôi con.

- Trường hợp một trong hai cá cha hoặc mẹ bị chết :
Gặp trường hợp này ta phải nuôi : “bộ” ổ trứng đó, nếu biết chắc con cá còn lại không đủ khả năng nuôi sống đàn con sau này.

- Trường hợp ổ cá con hiếm quý : Dù cá cha mẹ đầy đủ, nhưng biết chắc một trong hai con đó nuôi con không giỏi, mà bầy con lại rất hiếm quý, bán được giá cao thì ngay từ đầu ta nên khéo léo cách ly cá cha mẹ ra khỏi ổ trứng mà nuôi “bộ”, như vậy mới bảo toàn được cả ổ con hiếm quý.

Vậy, thế nào là nuôi “bộ” ?

Nuôi bộ là cách nuôi không cần đến cha mẹ. Sau khi cá cha mẹ đẻ trứng vào cọng rong, vào rễ cây lục bình hoặc trên viên ngói (tùy theo thói quen của từng giống) ta liền làm một trong hai cách sau đây :

- Một, là vớt hết cá cha mẹ ra ngoài nuôi riêng. Coi như việc đẻ trứng của chúng lứa này đã hoàn thành. Ổ trứng để lại tại hồ để ta có cách nuôi riêng.

- Hai là nhẹ tay cẩn thận dời ổ trứng ra ngoài, đặt vào một hồ khác đã chuẩn bị sẵn để chờ ngày cá nở. Trong trường hợp này cá cha cá mẹ vẫn còn ở lại hồ cũ.

Hồ nuôi bộ ổ cá cần phải chuẩn kỹ với những dụng cụ như sau :

- Máy cung cấp dưỡng khí : nên cung cấp dưỡng khí liên tục suốt ngày đêm vào nước hồ từ ngày đầu “áp” trứng ...

- Máy đo nhiệt độ nước hồ.

- Nước hồ phải sạch và hồ phải đặt vào nơi thoáng mát, yên tĩnh mới tốt. Chỉ sử dụng máy lọc nước khi cá con đã được vài tuần tuổi.

Thức ăn cho cá con : cá kiểng con nở trong ba bốn ngày đầu không cần phải cho ăn, mà có cho ăn chúng cũng không biết ăn. trong thời gian này cơ quan tiêu hóa của cá chưa phát triển đầy đủ nên chưa hấp thu được thức ăn, nhưng cá con vẫn không đói vì con còn những chất dinh dưỡng còn dự trữ trong thân cá.

Thức ăn ban đầu của cá con là những sinh vật cực nhỏ như Bo bo chẳng hạn. Có thể cho cá con ăn lòng trắng trứng. Cá một tuần trở đi, có thể biết ăn lăng quăng, biscotte. Vài tháng tuổi trở về sau, cho ăn trùn chỉ, thức ăn hỗn hợp ...

Cách làm boscotte : dùng bột mì hay bánh mì khô hay gạo rang cho vào cối giã nhuyễn thành bột mịn. Cứ một lon bột ta chọn chung độ 5 cái lòng đỏ hột gà (hay hột vịt) rồi đem phơi nắng thật khô. Sau đó bóp nhuyễn rồi rây lại để lấy bột mịn để dành cho cá con ăn dần.

Mỗi lần cho ăn, ta rắc bột boscotte lên mặt nước hồ để cá con trồi lên ăn. Đây là thức ăn bổ dưỡng cá kiểng con rất thích ăn.

Nuôi bộ mà nuôi khéo, tỷ lệ hao hụt cá con không nhiều. Những nghệ nhân nuôi cá kiểng nhiều kinh nghiệm thường áp dụng cách nuôi bộ này và cũng nhờ đó mà thức đẩy cá mẹ mau đẻ lứa sau.

NHỮNG GIỐNG CÁ KIỂNG CÓ THỊ TRƯỜNG CỐ ĐỊNH

Nhìn chung, trong nửa thế kỷ qua, thị trường cá kiểng Việt Nam tương đối ổn định. Tuy số người thích chơi cá kiểng càng ngày càng tăng, nhưng có thể do khả năng tài chính có hạn, do nhu cầu chưa cao, nên những giống cá ngoại nhập mới lạ tuy được khen tặng, nhưng vẫn không gây được một sự đột biến nào cho thị trường cá kiểng.

Với những giống cá kiểng lạ và đẹp, tất nhiên giá cá chỉ phù hợp với những ai thừa tiền làm của, cho nên số lượng người chơi không cao. Nhiều người dù thích cũng tỏ ra dè dặt, chờ đợi kết quả tốt xấu ra sao rồi mới tính chuyện ... nhập cuộc hay không.

Chính nhờ vào sự dè dặt đó đã giúp cho thị trường cá kiểng của ta lúc nào cũng ổn định. Mà ngay giới sản xuất kinh doanh cá kiểng cũng đỡ phải lo sợ phập phồng.

Qua hơn 50 năm theo sát nghề chơi cá kiểng, kinh nghiệm cho chúng tôi biết rằng có những giống cá kiểng có thị trường ổn định trong thời gian qua như sau :

Cá Dĩa

Cá Dĩa còn gọi là cá Đĩa, tên khoa học là SYMPHY - SONDON DISCUS, xuất xứ tại Amazone Brasil (Nam Mỹ) là giống cá kiểng tuyệt đẹp, đến nỗi người phương tây tôn lên làm cá Vua của các giống cá kiểng.

Cá Dĩa vừa đẹp vừa thông minh, nó thích thân thiện với chủ nuôi và nhận biết được ai là chủ nuôi của chúng. Nếu nuôi lâu ngày, khi chủ nuôi mới tiến lại gần hồ, cá Dĩa đang bơi liền hướng đầu về phía chủ và tiến tới như tỏ ý chào hỏi vậy. Khi chủ nuôi đến cho ăn, cá liền bơi đến nơi nó được cho ăn hàng ngày, đó là thói quen mà giống cá nào đủ thông minh nhớ được. Với người lạ đến gần, cá Dĩa cũng tiến lại nhưng với thái độ tò mò, nó sẽ vọt bơi xa nếu người lạ có một cử chỉ thô bạo nào đó.

Cá Dĩa được nhập vào nước ta vào khoảng năm 1960 với số lượng rất ít, vì giá quá cao, mỗi con đến mấy lượng vàng. Chỉ có một số ít người nuôi nó và họ giấu rất kỹ, có lẽ do được khuyến là giống cá rất kỳ tiếng động mạnh(?)... Chính vì lẽ đó mà dân nuôi cá kiểng thời đó ít người được tận mắt biết con cá Dĩa có hình thù ra sao !

Ngày nay, cá Dĩa không còn xa lạ với chúng ta. những giống cá mới được nhập thêm về, đồng thời nhiều người nuôi và kinh doanh cá kiểng của ta cũng thành thạo trong việc cho cá sinh sản tại hồ kiểng đem lại kết quả rất tốt. Nhờ đó mà giá cá đã phù hợp với khả năng mua của mọi người.

Cá Dĩa vừa có hình dáng lạ, vừa có màu sắc tuyệt đẹp, đó là điều không một ai phủ nhận. Cá Dĩa có những giống sau đây : cá Dĩa xanh lá cây, cá Dĩa Nâu, cá Dĩa Đỏ và cá Dĩa Lam. Đó là bốn giống rặc, giống tiêu biểu cho bốn loại Xanh, Đỏ, Nâu, Lam. Từ những giống này cá chuyên gia về cá kiểng đã tạo ra nhiều giống cá Dĩa khác với màu sắc khác lạ hơn. Và cũng không kém phần hấp dẫn hơn ...

Cá Dĩa xanh lá cây
(*Symphysodon Aequifasciata*)

Giống cá Dĩa xanh lá cây được giới chơi cá kiểng khắp thế giới đánh giá là đẹp và quý hiếm nhất, dù giá cả khá đắt, màu nền của toàn thân là xanh lá cây tươi dịu. Và trên màu nền đó hằn lên nhiều sọc màu nâu sẫm. Thân cá có hình dáng gần tròn như hình chiếc đĩa, miệng nhỏ, vây hậu môn dài và có màu đen. Mắt cá Dĩa xanh lá cây có màu nâu đỏ. Khi cá di chuyển trong nước, vì đuôi ứng lên nhiều chấm sáng vừa lạ và đẹp.

Giống này cũng có con trở màu thân màu sẫm và trên mình có 9 vạch chạy ngang qua.

Cá Dĩa Nâu
(*Symphysodon Aequifasciata Axelrodi*)

Cá Dĩa Nâu có thân đẹp ngang nhưng mình hơi tròn. Nền thân là màu nâu phớt vàng, có khi chuyển sang nâu đậm. Trên thân có 9 vạch ngang mỏng màu xanh, trong đó có vạch chạy cắt ngang qua mắt. Các vệt màu không rõ rệt, nhưng rải rác có nhiều chấm màu sẫm. Vĩ đuôi của cá có màu vàng hoặc xanh lợt.

Đặc biệt đầu cá Dĩa nâu giống như một cái mặt nạ do có những vân màu lợt, xen kẽ vào đó là những chấm nhỏ óng ánh.

Giống Dĩa nâu không quý bằng Dĩa xanh lá cây và có nhiều trên thị trường cá kiểng, chứ không quá hiếm như Dĩa xanh lá cây.

Cá Dĩa Đỏ (*Sumphysodon Discus*)

Cá Dĩa Đỏ tuy không hiếm nhưng được đánh giá là giống cá quý không thua gì cá Dĩa xanh lá cây. Đặc điểm nổi bật nhất là thân mình nó to lớn hơn các giống cá Dĩa khác, màu sắc cũng rực rỡ chẳng khác gì tranh vẽ nên từ lâu được nhiều người ưa chuộng.

Cá Dĩa đỏ mình màu nâu vàng, hay màu nâu sẫm, hai bên thường nổi nhiều vân nhiều vân ngũ sắc xen kẽ với vân màu lam nhạt. Vĩ lưng và vĩ hậu môn màu đỏ sẫm. Còn phần đầu thì nổi lên nhiều vân nhỏ màu xanh lam lượn sóng trông như cái mặt nạ tuyệt đẹp. Nhờ có màu sắc rực rỡ, tươi tắn hơn các đồng loại nên cá Dĩa Đỏ còn được người đời đặt tên là Ngũ sắc thần tiên, kể ra cũng xứng đáng.

Cá Dĩa Lam (*Sumphysodon Haraldi*)

Cá Dĩa Lam lúc còn nhỏ thì thân mình nâu lợt, nhưng khi trưởng thành thì thân lại trở sang màu lam. Trên thân có 9 vạch ngang sẫm màu chạy dọc từ lưng xuống bụng. Trong đó vạch đầu chạy ngang qua mắt và vạch cuối chạm một phần vĩ đuôi.

Đầu cá Dĩa Lam có màu sẫm hơn, trông như màu mặt chín. Nó có miệng nhỏ xinh xắn, mắt màu đỏ và trán thẳng đứng. Vĩ lưng và vĩ hậu của cá dài và có màu đen sẫm.

Cá Dĩa Lam có thân mình mềm mại, uyển chuyển nên được giới chơi cá kiểng khắp nơi đánh giá là giống cá đẹp.

Nhiều người cho rằng cá Dĩa rất khó nuôi. Điều này đúng. Nhưng, nếu ta nắm bắt được những điều cần biết về đời sống của chúng như cá tính ra sao, môi trường sống thế nào thì thích mà nuôi nó, và nuôi thành công.

Ngoài thiên nhiên, cá Dĩa sống dưới những thân cây, những hốc đá vừa tối tăm vừa yên tĩnh ở vùng sông Amazone, dưới độ sâu từ 50 cm, đến 1 mét cho nên khi nuôi cá kiểng ta nên nuôi chúng vào những hồ rộng và có chiều sâu khoảng 50 – 60 cm nước mới hợp. Hồ phải đặt vào nơi yên tĩnh, nơi không có đông người lui tới, qua lại, thậm chí tò mò lại gần hồ dòm ngó chúng cũng nên tránh. Vì rằng, bình thường thì cá Dĩa rất dạn dĩ, bơi lội nhẹ nhàng, nhưng khi bị khiếp sợ thì chúng trở nên dữ dằn, rượt đuổi cắn mổ nhau, nếu đang nuôi con thì bây con đó sẽ bị cá cha mẹ ăn hết sạch không chút tiếc thương.

Hồ nuôi cá kiểng, dù chỉ dành nuôi một con cũng nên rộng rãi và có độ sâu ít lắm cũng 40 – 50 cm mới phù hợp với cách sống của giống cá này. Nước trong hồ dù là nước máy hay nước giếng cũng có độ pH thích hợp từ 6 đến 6,5. Độ pH thấp hơn hay cao hơn mức này đều có hại cho sức khỏe của cá.

Nếu dùng nước máy thì nên húng ra lu khạp hay bể chực nước đôi ba ngày, thậm chí năm mười ngày rồi dùng nuôi cá Dĩa mới tốt. Cứ 100 lít nước máy cho vào hồ xin nhớ hòa tan vào đó 1 muỗng cà phê muối ăn.

Trong hồ nên trang trí những vật liệu như hốc đá, gốc cây cho phù hợp với môi trường sống ngoài thiên nhiên của chúng, hoặc dùng vật liệu trang trí cá bán tại các cửa

hàng bán cá kiểng cũng tốt. Có điều, trước khi cho vào hồ, những vật đó phải được loại trừ hết mọi chất độc có hại cho sức khỏe của cá.

Đặc biệt là dưới đáy hồ nuôi cá Dĩa không nên để trống không, mà nên phủ một lớp cát thô (hột hơi to) dày khoảng 5 cm. Việc làm này là để chiều theo thói quen của chúng. Cá Dĩa có cách kiếm ăn kỳ lạ là chúng thích lượn lơ trên lớp cát nền rồi thổi cát lên để tìm tòi thức ăn bên dưới. Lớp cát này trước khi cho vào hồ cũng nên rửa sạch nhiều lần để gạn lọc hết những tạp chất dơ bẩn.

Nhiệt độ thích hợp đối với cá Dĩa là 30 độ C. tốt nhất là hồ nuôi cá Dĩa phải trang bị máy sưởi để phòng nhiệt độ bên ngoài lên xuống thất thường. Vì như ta đã biết; nhiệt độ quá cao hay quá thấp so với nhiệt độ trung bình 30 độ C) cá Dĩa có thể bị chết.

Tóm lại hồ nuôi cá đĩa nên tương đối rộng, hoặc nói cách khác, càng rộng càng tốt. Nếu chỉ nuôi một con làm cảnh thì chọn hồ có dung tích từ 70 lít, còn nuôi sáu bảy con thì dùng hồ có dung tích 400 lít trở lên mới thích hợp.

Nếu cho sinh sản thì mỗi hồ nên nuôi một cặp và dung tích hồ khoảng từ 100 đến 150 lít nước là vừa. Hồ nuôi cá sinh sản không nên bày những vật liệu trang trí, ngoại trừ các loại máy sưởi, máy lọc, máy cung cấp dưỡng khí, chỗ để cá đẻ ...

Về ánh sáng thì đời sống của cá Dĩa rất cần đến ánh sáng, nhưng đó là thứ ánh sáng bình thường và không nên chiếu sáng khắp hồ. Vì ngoài thiên nhiên cá thích giống vùng có bóng râm, nhưng không phải là tăm tối mà cả ngày đều có chút ít ánh sáng mặt trời chiếu xuống.

Thức ăn của cá Dĩa : Cá Dĩa ăn uống dễ dàng, nếu chúng ta tập cho chúng từ lúc nhỏ. Sống tại sông Amazone, cá Dĩa ăn tất cả những động vật, kể cả động vật giáp xác nước ngọt mà chúng tìm được. Nuôi trong hồ, ta có thể tập cho chúng ăn những thức ăn gì mà ta có, lúc đầu, có thể chúng chê, nhưng dần dần cũng ăn quen được.

Hiện nay có nhiều loại thức ăn được chế biến sẵn bán nhiều trong thị trường dưới dạng viên nén, viên tròn, dạng miếng, khô hay đông lạnh, đều dùng nuôi cá Dĩa được.

Ta có thể nuôi cá Dĩa bằng gan và tim bò (xay nhuyễn), thêm tôm đồng nữa. Gan, tim bò nếu cho ăn dư thừa thì nước hồ mau dơ, vì vậy sau bữa ăn ta nên dùng ống xi phong rút ngay ra những chất thừa thải lẫn lộn trong nước ra ngoài hết. Còn tôm đồng do có chất carotène nên giúp màu sắc cá được tươi tắn hơn.

Giới tính cá Dĩa : Có nhiều cách để phân biệt giới tính cá Dĩa, như quan sát phần đầu cá, những lỗ sinh dục, như tính tình của cá ... Tuy nhiên, không ai dám đoán chắc trúng đến cả trăm phần trăm.

Nếu quan sát phần đầu, ta thấy đầu cá trống mở ra ngang với đầu má, mà chỉ những người nuôi cá Dĩa lâu năm có nhiều kinh nghiệm mới nhận ra được mà thôi. Sự hiểu biết đó của họ thì dễ dàng nhưng nói ra thì khó, vì vậy khó truyền đạt lại cho người ngoài.

Sinh sản : Như trên chúng tôi đã trình bày, hồ kiếng để nuôi một cặp cá Dĩa đẻ nên có dung tích khá lớn từ 100 lít đến 200 lít hoặc hơn mới tốt. Hồ này nên đặt vào nơi thật sự yên tĩnh, chỉ có chủ nuôi mới tới chăm sóc mà thôi, vì cá Dĩa đủ thông minh nhận ra được chủ nó là ai, kể cả cách đi đứng. Khi cá sắp đẻ mà thấy sự hiện diện

của đông người lạ trong phòng, hoặc cảm nhận có sự bất ổn thì nó có thể ngưng đẻ. Tại sông Amazone cá Dĩa cũng chọn những nơi có vùng vùng nước thật sự yên tĩnh để đẻ trứng. Chúng đẻ trứng lên những phiến đá hoặc lá cây. Và trước khi đẻ trứng lên đó, chúng thường cẩn thận làm sạch sẽ chứ không phải bạ đâu đẻ đấy.

Nuôi trong hồ, ta có thể tìm mua những vật dụng làm bằng đất sét dùng cho cá Dĩa đẻ bán tại các cửa hàng cá kiểng, hoặc dùng một miếng ngói mới, đặt dựa nghiêng vào thành hồ để cá đến đó đẻ trứng cũng được.

Trước khi đẻ trứng, cặp cá đĩa thường “trùng” bên nhau một hai giờ, hai con như xoắn tít với nhau, thỉnh thoảng toàn thân rung lên vì cảm xúc. Đây là lúc cá sắp sửa đẻ. Ta nên ngưng ngay máy lọc nước để trứng được thụ tinh dễ dàng và đầy đủ.

Trước khi đẻ, cặp cá rủ nhau đến gần viên ngói, lướt qua lướt lại nhiều lần, sau đó rướ lên bề mặt viên ngói một chút nhón. Cá mái đẻ từng chuỗi trứng lên đám chất nhón đó. Mỗi lứa đẻ như vậy chừng vài trăm đến 500 trứng.

Cá mái đẻ đến đâu thì cá trống phủ tinh trùng lên trứng, nhờ đó mà trứng mới thụ thai. Sau khi việc đẻ trứng hoàn tất, cặp cá cha mẹ liền phun nước liên tục lên ổ trứng, mãi cho đến khi trứng nở mới thôi.

Trong khi phun nước như vậy, khoảng một ngày sau, thấy những trứng nào không được tinh dịch phủ lên, nghĩa là trứng không thụ tinh thì cá cha mẹ lược ra ăn hết. Những trứng còn lại từ màu trắng trở nên màu xám thì chờ ngày nở.

Cá cha mẹ ngưng phun nước khi cá con bắt đầu nở nhưng chúng vẫn lẩn quẩn quanh ổ để canh phòng cho con. Cá Dĩa con mới nở ra rất nhỏ, mình màu xám, vẫn

bám vào chất nhờn trên viên ngói mà sống chứ không theo cha mẹ kiếm ăn như nhiều giống cá kiểng khác.

Nhưng chỉ vài ba ngày sau đó, cá con liền rời khỏi viên ngói để bám vào thân cá cha mẹ rửa lớp da slime từ thân cá cha mẹ sinh ra mà sống. Từ đó cá Dĩa cha mẹ bơi đến đâu cũng mang theo bầy con đến đó ...

Khoảng hơn tuần tuổi cá Dĩa con bắt đầu ăn được bo bo, sau đó cho ăn thêm lòng trắng trứng, rồi lăng quăng... khi được ba tuần tuổi thì chúng khỏi cần sự chăm lo của cá cha mẹ nữa. Chúng ta nên cách ly cá cha mẹ ra để tắm bổ cho mau lại sức, để tháng sau còn đẻ tiếp.

Với cá con nếu được nuôi trong môi trường sống tốt chúng sẽ rất mau lớn, ngược lại sẽ bị hao hụt nhiều. Nếu kinh doanh thì cá con độ khoảng bảy tuần tuổi có thể bán được cá con đã có kích thước khoảng 3 cm.

Kinh nghiệm cho thấy cá Dĩa con còn dưới danh sáu tuần tuổi, nước hồ cần phải được thay hàng ngày, thay từ mười đến hai ba mươi phần trăm. Mặc khác, những thức ăn thừa thối còn đọng lại trong nước cần được rút hết ra ngoài để nước hồ lúc nào cũng được trong sạch.

Ngày nay, cá Dĩa sinh sản tại hồ không còn là chuyện khó đối với những ai sản xuất và kinh doanh cá kiểng nữa, vì họ đã có nhiều kinh nghiệm. Nhờ đó mà giống cá kiểng tuyệt đẹp được gọi là cá Vua này mới được bán nhiều ngoài thị trường với nhiều giống mới lạ, mà giá cả lại vừa khả năng mua của mọi người. Ấu đó cũng là một điều mừng.

Cá Lia Thia Ta

Cá lia thia là giống cá “cây nhà lá vườn” vì ở ruộng đồng từ Nam ra Bắc đều có cả. Tên khoa học của lia thia ta là **BETTA TAENNITA**.

Có thể nói mà không sợ lầm, đây là giống cá kiểng đầu tiên là người mình chọn nuôi từ hàng ngàn năm trước. Con cá lia thia ta không đẹp lắm về thân mình cũng như màu sắc, nhưng tính hung hăng háu đá của chúng lại thu hút sự đam mê của người đời đến mức cao độ, nên từ trẻ đến già ai ai cũng thích nuôi. Chính vì vậy đây là mặt hàng, bề ngoài tuy tỏ ra khiêm tốn, được nuôi trong những chai keo nhỏ, lại là mặt hàng được bán chạy nhất xưa nay, đông đảo người mua. Nếu nơi nào có những giống mái chiến, đá hay thì mặt hàng này không bao giờ... ế chợ.

Cá lia thia ta trống, con nào cũng biết đá. Bắt chúng (bằng vợt) từ ngoài ruộng đem về nuôi riêng một thời gian cho con cá sung trở lại thì có thể cho đánh với cá trống khác đồng loại được. Nhưng, không phải con cá trống ở ngoài đồng nào cũng đá hay cả. Cá làng đôi khi có một vài đám ruộng có cá đá hay mà thôi.

Cũng như gà nòi đá độ, nòi cá lia thia đá hay hoặc dở là tùy ở con mái. Ruộng nào có dòng mái lì đòn đá dai, đá hay với nhiều đòn thế hiểm hóc thì nó mới sinh sản ra những trống con có biệt tài đấu đá.

Do đó những người nuôi cá lia thia chuyên nghiệp bắt những con cá mái quý này về lai tạo ra để cuối cùng có

một dòng mái đá hay dành riêng cho mình sử dụng. Sự hơn thua nhau trong nghề nuôi cá lia thia là ở điểm này.

Những dòng mái tốt như vậy, xưa nay được coi như là đồ gia bảo, chỉ cha truyền con nối với nhau. Những cá mái con được căn ra dù đến cả trăm con, chủ nuôi chỉ chọn giữ lại một số ít để làm giống, còn lại bao nhiêu thì... vất ra sân cho gà ăn, chứ không để lọt ra ngoài cho người khác nuôi !

Tính ích kỷ đó xét ra có thể thông cảm và tha thứ được. Vì rằng có như vậy người trong nghề mới tức khí mà cố gắng tìm tòi lai tạo ra những dòng mái khác có biệt tài khác lạ hơn để đấu đá với nhau cho hấp dẫn.

Tại thành thị, cá lia thia tuy ít, nhưng đều là cá thuộc những dòng hay. Với người nuôi cá để kinh doanh thì nếu thích chơi thì sau mỗi lứa cá, họ lựa lại những con trội nhất để dành riêng cho mình, số cá trống còn lại sẽ tung ra thị trường bán cho dân chơi tứ xứ.

Lia thia ta có hai loại :

- Loại mang đỏ, con trống khi sung thân mình màu tím, nổi màu đỏ tía, đuôi xòe rộng như rё quạt rất đẹp.

- Loại mang xanh có thân mình màu xanh đậm, to con hơn giống trên, hàm mạnh, răng sắc và tính tình hung hăng dữ dằn nên được chuộng nuôi hơn.

Nuôi cá lia thia, người nào cũng thích nuôi nhiều trống hơn là mái. Với cá trống tùy vào khả năng và sở thích, có người nuôi từ hàng chục đến hàng trăm con, nhưng với cá mái (tất nhiên thuộc dòng hay) thì chỉ nuôi năm mười con là nhiều. Người ta nuôi cá mái là để cho sinh sản, từ đó mới lựa ra những cá trống ưng ý nhất mà nuôi. Trừ

trường hợp nuôi cá để sản xuất kinh doanh thì người ta mới nuôi nhiều mái.

Phân biệt giới tính : Cá trống có chiều dài từ 4 đến 5cm, mình đẹp, trán trọt, đầu tròn, mắt to, miệng khỏe. Lúc sung sức, nhất là khi gặp cá trống lạ đến gần thì vảy kỳ và đuôi phùng xòe ra, thân ứng màu tím đỏ trông rất khí thế, oai dũng lạ thường.

Bình thường thì cá trống màu lợt lạt, thậm chí khi sợ hãi mình dĩa giống như cá mái. Tuy sống trong một am, một ruộng, nhưng mỗi cá trống tự tạo cho mình một lãnh địa riêng, khoảng vài thước vuông và chúng kiếm ăn cũng như làm bọ để cá cái dễ trong phạm vi lãnh địa đó. Bình thường cá trống màu thân lợt lạt, nhưng trong thời gian làm bọ thì thân mình nổi màu sặc sỡ lên.

Cá mái lia thia có thân mình nhỏ hơn cá trống, thân bầu bĩnh, vì bụng ngắn và đuôi nhỏ hơn cá trống. Đến tuổi sinh sản, bụng cá mái lúc nào cũng căng lên. Nếu trứng còn non thì bụng hơi nhỏ và có sắc trắng ngà, khi trứng già thì bụng căng phồng lên, cá bơi hơi nghiêng, đó là lúc cá sắp đẻ.

Cá mái có lúc cũng hung hăng, mình cũng nổi màu sẫm lên và nếu thuộc dòng lì, nó cũng rất hăng, coi rất đã mắt.

Thức ăn của cá lia thia : Nuôi cá lia thia, thức ăn rất dễ kiếm mà có mua cũng rẻ tiền, đó là lăng quăng. Với cá trưởng thành thỉnh thoảng nên cho ăn ít trùn chỉ. Mỗi con cá mỗi ngày chỉ ăn vài chục con lăng quăng là đủ no. Để khỏi bẩn nước, lăng quăng khi mua về ta nên cho vào thau nước sạch, gạn lọc hết những tạp chất rồi dùng vợt vớt lên cho vào chai keo, với số lượng ba bốn chục con để ăn vài ngày là vừa.

Sinh sản : Cá trống khi còn nhỏ thì nuôi chung trong ao, trong lu, trong khạp. Tuy bản tính hung hăng nhưng nuôi chung lại hiền lành, không hiếp đáp nhau. Khi trống được ba bốn tháng tuổi thì chúng được bắt nuôi riêng mỗi con một chai keo. Những chai keo này có thể đặt sát nhau, nhưng phải dùng miếng giấy dày để ngăn cho chúng không thấy nhau. Vì nếu cho chúng lúc nào cũng trông thấy nhau thì chúng sẽ “đá bóng” với nhau làm tà mỗ, sau này không dùng vào việc đấu đá được. Còn cá mái thì nuôi chung. Cá mái từ ba tháng tuổi trở đi bụng đã có trứng. Chờ khi nào bụng to có màu ửng vàng là trứng đã già thì mới bắt riêng ra cho đẻ.

Cá trống và cá mái được thả chung vào một chai keo lớn, hoặc cái khạp nhỏ, bên trong đổ gần đầy nước sạch và vài cọng rong, hoặc vài nhánh bèo tây cũng được.

Trống mái gặp nhau thì quấn quít bên nhau cả buổi không chán. Nếu cá mái đã đến thời kỳ trứng già thì nó tỏ vẻ ửng chịu, bơi lơ dờ bên cá trống. Nhưng nếu gặp mái trứng còn non thì khi trống xáp lại gần thì nó chạy te. Thế là một bên rượt, một bên chạy ...

Nếu cá mái chịu trống thì cá trống vừa ve mái vừa phun từng hột bọt nước lên trên mặt nước, tụ lại ở thành chai, thành khạp hoặc bám vào cọng rong. Việc làm bọt con trống làm rất siêng năng cả đêm ngày quên cả ăn uống. Khoảng một hai ngày chiếc bọt mới làm xong, có đường kính từ 2 đến 3cm và lúc này trống mới quay sang ép cho cá mái đẻ trứng.

Cá lia thia mái đẻ từng trứng một và đẻ liên tục cho đến hết. Trứng từng cái rớt xuống đáy chai hay đáy khạp, liền được cá trống cắn mẩn lao xuống gậm nhẹ từng cái lên để gắn chặt vào bọt nước bên trên ... Nếu số trứng

nhieu mà bọ chưa đủ thì cá trống lại tiếp tục nhả thêm bọ để bọ phình to thêm.

Từ đó trở đi cá trống cứ quanh quẩn bên bọ bọ để canh giữ trứng.

Cá mái sau khi đẻ xong thì mình tóp nhỏ lại và nổi sọc dưa. Điều đó cho thấy nó đã suy sức, nếu không muốn nói là kiệt lực. Cá mái do mệt nên không canh giữ ổ trứng mà thường cúi đầu xuống đáy chai keo, hoặc đáy khay để lượm lật những trứng vừa rớt xuống mà ăn. Hình như nó đang đói. Cá trống thấy vậy liền bỏ xuống kè cá mái đi nơi khác, có khi còn rượt đuổi thô bạo để nhặt trứng đem lên gắn lại vào bọ ...

Kinh nghiệm cho thấy, nếu để tình trạng dây dưa như vậy, mái sẽ ăn dần bớt số trứng, thậm chí sau này khi con nở, còn quay sang ăn thịt con. Vì vậy, sau khi cá mái làm xong thiên chức cao quý của mình, chủ nuôi liền dùng vợt vớt nhẹ tay đem cá mái ra ngoài, để một mình cá trống ở lại với bọ trứng...

Chỉ hai hôm sau là trứng nở ra lia thia con. Cá con rất nhỏ chúng di chuyển bằng cách ... xẹt qua xẹt lại trong nước như sao băng trống rất ngộ nghĩnh. Nhưng độ vài ba ngày tuổi, cá con đã lớn, đã có hình dáng của một con cá và cách bơi lội không còn nhanh như trước nữa.

Lia thia trống trong hơn tuần lễ canh trứng và nuôi con, nó không hề ăn uống. Tuy đói nhưng thấy lăng quăng ngang miệng nó cũng không ăn, vì sợ ăn lầm con của nó. Khi cá con được mười ngày tuổi, chủ nuôi liền bắt cá trống ra nuôi riêng để đàn con tự sống. Thức ăn cho cá con là bo bo, có thể nhò vài giọt mỡ nước, hoặc lòng trắng trứng gà cho nổi lơ dờ trên mặt nước làm mồi cho cá con

ăn, ta có thể dùng bánh mì phơi khô tán nhuyễn rắc lên nước cho cá con ăn hoặc thay vào đó là bột mì rang vàng cũng được.

Cá con vào tháng tuổi thứ ba đã phân biệt rõ ràng trống mái, nên lựa ra nuôi riêng.

Nói đến cá lia thia ta, phải đề cập đến con lia thia Xiêm mới đầy đủ. Lia thia Xiêm có tên khoa học là BETTA SIAMESE, cũng là giống cá lia thia đá, có xuất xứ tại Thái Lan, chứ đồng ruộng của mình trước đây không có giống cá này. Sau này, nhiều người thả chúng xuống ao xuống ruộng nuôi nên mới sinh sôi nảy nở ra nhiều đàn cá lai trông đẹp hơn cá gốc từ màu sắc đến dáng hình và tài đấu đá cũng hay.

Xiêm rắc giống có đến bốn loại :

1- Cá Xiêm đỏ : Thân mình màu xanh biếc, nhưng vì kỳ và đuôi có màu đỏ. Giống này ngắn đòn nhưng to con mạnh mẽ.

2- Cá Xiêm xanh : Thân và vì kỳ, đuôi đều một màu xanh biếc. Loại Xiêm xanh này to con nhất, mạnh bạo nhất và cũng hung hăng nhất, nhưng sức lại không được bền.

3- Cá Xiêm trắng : Thân to, nhưng màu sắc lợt lạt, đá cũng thường nên ít ai nuôi và sau này tuyệt giống.

4- Cá Xiêm đen : Thân cá này nhỏ hơn ba loại trên, toàn thân đen mun, đá hay nhưng vì màu đen tối ám nên cũng ít người nuôi, nên dần dần cũng tuyệt giống.

Như vậy chỉ có Xiêm đỏ và Xiêm xanh là được mọi người ưa chuộng, do chúng có màu sắc đẹp lại đá hay. Dân nuôi cá đá chuyên nghiệp thường cho hai giống Xiêm này lai với cá ta để ra cá lai. Với mái Xiêm thì cũng phải

qua nhiều kỳ lai tạo gạn lọc để có những dòng lì đòn, dai sức mới dùng được.

Nhiều người còn cho hai giống Xiêm đỏ, Xiêm xanh lai với nhau để có dòng con vừa đá hay vừa lì đòn, bền sức. Do vì việc hạm lai qua lại như vậy, nên loại cá Xiêm rắc hiện nay khó tìm được trên thị trường cá kiểng.

Cách nuôi cá lia thia Xiêm cũng không khác gì cách nuôi cá lia thia ta. Từ môi trường sống, cách ăn uống, cho sinh sản cũng không có gì khác biệt. Về giá cả thì từ xưa tới giờ cá lia thia Xiêm bao giờ cũng đắt giá hơn cá ta gấp vài ba lần. Cá lia thia ta dù đá hay, dù tài giỏi đến đâu cũng không đá lại lia thia Xiêm, do nó lớn xác hơn và thế đá dũng mãnh hơn. Thế nhưng không hiểu sao thường thì trên thị trường sức cuốn hút ở cá ta lúc nào cũng mạnh hơn cá Xiêm, và sức tiêu thụ cũng được nhiều hơn. Do đẹp hơn và do giá rẻ chăng ?

Nuôi Cá Tàu

Cá tàu, còn gọi là cá Vàng, hay Kim ngư, có tên khoa học là *Carassius Auratus*, là giống cá kiểng được nuôi phổ biến nhất ở nước ta từ xưa đến nay, cũng như tại hầu hết các nước trên thế giới. Lý do là vì cá tàu rất đẹp từ hình dáng đến màu sắc và sự linh động của nó ít có giống cá kiểng nào sánh bằng.

Người mình thích nuôi cá Tàu làm kiểng từ lâu đời rồi. Tuy cá Tàu có nhiều loại khác nhau, từ bình thường đến đặc sắc quý hiếm, nhưng hễ nói đến cá Tàu, trước đây đa số người mình cứ gọi chung một tên là “cá Tàu ba đuôi”!

Thật ra, xét về dạng đuôi thì cá tàu có nhiều dạng như: ba đuôi, bốn đuôi, đuôi bướm, đuôi quạt, đuôi voan ... Nhưng, xét thấy người mình có thói quen gọi cá tàu là cá ba đuôi cũng có lý do của nó.

Trước hết cá tàu ba đuôi là loại cá thường nhất trong các loại cá Tàu. Do là loại “hạ thấp” nên có giá bình dân. Mặc khác, giống này lại được phổ biến từ lâu, trong khi những loại “cao cấp” thì càng về sau này càng được lai tạo ra nhiều và giá bán lại quá cao nên chỉ những ai giàu có mới chơi được.

Từ năm mười năm trở về trước, loại cá Tàu ba đuôi được người Hoa sản xuất và kinh doanh vẫn được coi là giống cá quý và đẹp nên nhà nhà đều thích nuôi. Thời này, loại cá Tàu cao cấp đầu lân, thủy bao nhạn cũng đã có, nhưng giá bán rất cao và cũng rất hiếm chỉ có những “xì thầu” ở Chợ lớn mới dám nuôi một đôi con để chơi thôi.

Cá Tàu ba đuôi nếu đem so với loại cá Sư Tử hí cầu, Hạc đỉnh hồng, hoặc Ông thọ ... thì thua xa về mọi mặt, nhưng nó cũng có “một thời vàng bóng” (từ nửa thế kỷ trước) tuy đuôi không đủ dài, bụng không quá phệ, mắt không lồi, nhưng màu sắc của nó cũng đẹp, cũng sang. Thời trước người mình thích nuôi cá Tàu làm cảnh vì giống cá này dễ nuôi, ăn tạp, lại hiền lành. Trong hồ nhỏ nuôi với mật độ cao, cá vẫn sống chung hòa bình, không hề cắn mổ nhau, rượt đuổi nhau. Đã thế lúc nào cũng linh hoạt, bơi lội khắp hồ không ngừng nghỉ...

Có điều nhiều người chê nuôi dơi, vì phân chúng thải ra thành từng sợi dài ngoằng, mà thời trước lại chưa có hệ thống lọc nước nên hồ mau bẩn, vài ngày phải thay nước một lần rất phiền phức. Mặt khác, do cá Tàu thường hay cạo mất vảy thanh hồ nên mất bị “nổ” trông mất đẹp và cũng mất giá trị nên cũng bị chê. Đâu ai biết rằng, mất bị nổ như thế lâu ngày nhiều con cũng tự khỏi, không cần phải thang thuốc chữa trị gì.

Thế nhưng tuy có nhiều khuyết điểm, nhưng vẫn có lắm người nuôi. Ai nuôi ít thì dùng loại chai keo lớn thả vài con, ai nuôi bầy đàn thì dùng hồ kiếng ...

Ngày nay, cá Tàu được lai tạo ra nhiều loại vừa đẹp vừa sang, trông khác gì như tranh vẽ. Sau đây là một số giống tuyệt đẹp đó :

- Thủy Bao Nhân : Loại cá Tàu này mình tròn to, toàn thân màu đỏ thắm, cá vi bụng và ngực rất dài, đuôi cũng rộng và dài. Đặc biệt, mắt cá tròn và to, có bọng nước trong suốt, lồi hẳn ra ngoài như mắt lân, trông vừa đẹp vừa lạ.

- Kim Ngư Ngưỡng Thiên : Còn có tên là Ngưỡng Thiên

hay Hồng Vọng Thiên. Cá mất lồi, màu đỏ, đồng tử lúc nào cũng hướng lên trời xanh và có thể chuyển động một góc 90 độ. Đây là loại cá quý hiếm.

- Hắc Mẫu Đơn : Hình dáng giống như cá Tàu ba đuôi, chỉ khác là toàn thân màu đen tuyền. Một thời được đánh giá là cá lạ, nhưng sau này ít người nuôi.

- Cá đầu Sư : đây là loại cá Tàu mình ngắn, bụng to, thân màu vàng lợt. Đặc biệt trên đầu nổi lên nhiều u nần trông vừa lạ vừa đẹp.

- Cá Ông Tho : Giống này đầu nhỏ, mình tròn, bụng to, lưng rộng và lóng, đuôi dài thon thả.

- Cá Mang Lật : Hình vóc cũng tương tự như giống cá Tàu khác, có điều màu sắc thì có khi đỏ, có loại trắng đỏ hoặc bốn năm màu. Đặc biệt, hai mang có một phần có một phần bị lật ra phía trước y như có nét gấp lại vậy. Giống cá này vừa lạ vừa hiếm thấy trên thị trường; Tất nhiên giá rất cao.

- Sư tử hí cầu : Đây là loại cá tàu quý hiếm, thân cá ngắn, nhưng bụng phình to như quả trứng, bóng lưỡng với màu đỏ tươi hấp dẫn. Đặc biệt trên đầu cá nổi lên một cục thịt lớn màu trắng hồng hay vàng, hai môi lại cộm lên hai cục thịt thừa, khi ăn móng tạo ra luồng bọt lẫn lẫn kỳ lạ.

- Hắc Định Hồng : Cá Tàu thân dài, bụng không to lắm, thường có màu trắng bạc hoặc hai sắc trắng bạc và vàng, đuôi voan. Đặc biệt trên đầu có u thịt khá lớn màu hồng.

- Cá Đuôi Voan : Cá Tàu loại này có nhiều dạng như thân ngắn bụng hình trứng, hoặc thân dài, bụng hơi phình,

nhưng đặc biệt có đuôi khá dài màu trắng, hoặc điểm vàng, khi bơi tạo dáng rất uyển chuyển ...

Môi trường sống : cá Tàu xuất phát từ Đông Nam Á, sau được nuôi nhiều tại Trung Quốc, sau đó lan sang các nước Nhật, Triều Tiên, Ấn Độ ... châu Âu, châu Mỹ ... Có thuyết cho rằng tổ tiên của cá Tàu là cá Chép hoang đã được con người lai tạo qua nhiều đời mà thành (?).

Cá Tàu tuy là giống cá kiểng quý hiếm nhưng lại rất dễ nuôi. Trước thời kỳ chúng ta có những tiện nghi như máy lọc nước, máy đo nhiệt độ, máy sưởi, máy cung cấp dưỡng khí cho hồ cá, thì cá Tàu vẫn được nuôi trong những điều kiện rất lạc hậu, nghèo nàn là chai thủy tinh, hồ kiểng, lu khạp mà chúng vẫn sống mạnh và sinh sản bình thường. Nước hồ nuôi cá Tàu là nước máy, nước giếng có độ pH bằng 6 đến 6,8 là thích hợp với cá Tàu. Có điều nuôi chúng cần phải thay nước hoài (trong trường hợp không có hệ thống lọc) vì nước mau bẩn do chất thải nhiều.

Thức ăn : Cá Tàu ăn tạp, thức ăn của chúng là lãng quăng, trùn chỉ và những thức ăn bột mà chúng ta tạo ra cho chúng.

Phân biệt giới tính : Cũng như nhiều giống cá kiểng khác, cá Tàu khó phân biệt được giới tính. Nhìn chung thì cá trống mái đều có hình dáng như nhau, nên chỉ trừ những người nuôi lâu năm có nhiều kinh nghiệm mới đoán biết được vài ba phần, nhưng không ai dám đoán chắc đúng cả trăm phần trăm.

Thường thì phải chờ đến mùa sinh sản của cá, mới chọn lọc đực cái ra được. Khi cá mái được 1 năm tuổi thì cá bắt đầu có chửa. Lúc trứng còn non thì trống mái tự do, đến chừng trứng già, bụng căng phồng, là lúc cá mái

Tàu bơi lội nặng nề chậm chạp lại có dáng nghiêng lệch thì đó là lúc nhiều cá trống trong hồ nổi đuôi theo sau ve vãn. Đây là lúc chúng ta vớt cá trống cá mái ra cho bắt cặp nuôi đẻ. Do cá trống Tàu quá chậm chạp, nên thường một mái phải dùng đến vài ba trống chung sức ép mới thành công.

Sinh sản : Cá trống và mái được thả chung vào một hồ kiếng (hay lu khạp gì cũng được), trong hồ nên để sẵn một bụi lục bình với chùm rễ dài để cá sẽ đẻ trứng vào đó. Trước khi cho vào hồ, lục bình cần xử lý trước với nước sạch nhiều lần để loại bỏ những sinh vật có hại cho cá con sau này.

Cá Tàu mái đẻ trứng lên rễ lục bình, năm đầu đẻ khoảng một ngàn trứng, những năm sau số trứng được nhiều hơn, mỗi lứa tối đa có thể lên cả chục ngàn, nhưng từ năm tuổi thứ bảy, thứ tám trở đi, thì số trứng mỗi lứa ít dần lại cho đến khi hết đẻ.

Cá mái vừa đẻ xong, chủ nuôi liền cách ly cá cha mẹ với ổ trứng theo 1 trong 2 cách sau đây :

- Một là vớt ngay cá cha mẹ ra ngoài hồ khác để nuôi dưỡng chờ đẻ lứa sau, còn ổ trứng để nguyên vị trí cũ.

- Hai là tạo một hồ khác chứa sẵn nước với máy cung cấp oxy, rồi cẩn thận đem cây lục bình sang để nuôi bộ, cặp cá cha mẹ vẫn ở lại hồ cũ.

Trong điều kiện nhiệt độ tốt, khoảng ba ngày sau thì trứng nở.

- Nuôi cá Tàu con : cá con nở ra mấy ngày đầu chưa biết ăn, nhưng từ ngày tuổi thứ tư trở đi ta có thể cho ăn bo bo, mỡ nước, lòng trắng trứng, hoặc các thức ăn bột ... Cá Tàu

con rất mau lớn, nếu hồ được bơm dưỡng khí thường xuyên và hệ thống lọc hoạt động để giữ nguồn nước trong sạch.

Lúc cá con được hai tháng tuổi, có thể nuôi riêng và bán được.

Tóm lại, kinh doanh cá Tàu là nghề phát tài vì giống cá kiểng này thời nào cũng có nhiều người thích nuôi và giá bán rất ổn định.

Cá Ông Tiên

Cá Ông Tiên, còn gọi là cá Thần tiên, tên khoa học là **PTEROOPHYLLUM SCALARE** có xuất xứ từ Nam Mỹ, là giống cá kiểng nhỏ nhưng tuyệt đẹp về hình dáng, nên ai cũng thích nuôi.

Cá Ông tiên được nhập vào nước ta khoảng gần nửa thế kỷ nay. Lúc đầu nó thuộc loại cá hiếm, giá cao nhưng nhờ cho sinh sản thành công nên số cung mới đủ số cầu.

Người mình thích nuôi cá Ông Tiên, vì trước hết cá vừa đẹp vừa hiền, nuôi chung được với cá Tàu, cá Hồng Kim và vài giống cá kiểng khác. Có một thời ai nuôi cá Tàu cũng thả nuôi chung vài cặp cá Ông tiên. Cá Ông Tiên lúc mới nhập về chỉ có màu đen, sau này lai tạo ra được màu bạc trông lạ và hấp dẫn hơn.

Cá Ông Tiên do thân mình nhỏ nên không kén hồ rộng, nuôi nó lâu cũng dơ nước. Tuy vậy nếu sắm được hồ rộng, chứa được 100 lít nước trở lên để thả năm mười cặp cá Ông Tiên chắc chắn vừa đẹp vừa sang. Hơn nữa, trong hồ chỉ cần đặt vài cọng rong rêu động cũng đủ tạo nên cảnh thơ mộng gợi nhìn rồi.

Cá Ông Tiên có dáng tròn, thân đẹp, tuy mình không có màu sắc tươi tắn, nhưng nhờ có sự phối trí của cá vì kỳ như vì lưng, vì ngực, vì bụng quá dài nên khi di chuyển, cá tạo được sự mềm mại, thướt tha, chậm rãi trong dáng bơi, dĩnh đạc hoặc trong tư thế nên tạo được nét phúc hậu của của vị thần tiên, nhân vật chỉ trong thần thoại do người đời tưởng tượng ra.

Nuôi cá kiểng với mục đích tiêu khiển, giải trí mà chọn được giống cá vừa đẹp, vừa sang, lại vừa, ung dung tự tại, lúc nào cũng như kẻ nhàn du, vô lo ... thì chắc chắn sẽ đem lại cho người thưởng ngoạn những phút giây sảng, tâm hồn được lắng dịu, trí óc bớt căng thẳng, thiết lợi vô cùng.

Thức ăn : Cá Ông Tiên ăn bo bo và những sinh vật nhỏ như lăng quăng, cùng thức ăn bột mà chủ nuôi cho nó.

- **Phân biệt giới tính :** Rất khó phân biệt được giới tính của cá Ông Tiên, ngay người nuôi cá có nhiều năm kinh nghiệm cũng đành chịu. Người ta chỉ biết được một điều là giữa cá trống và cá mái khác nhau ở khoảng cách ở giữa vi bụng và vi hậu môn. Với cá mái thì khoảng cách này rộng hơn một chút. Nhưng, khó khăn là khoảng cách này quá gần nên xác định sự xa gần cũng khó.

Do lẽ đó, người nuôi chỉ còn chờ đến mùa mưa là mùa cá Ông Tiên đẻ mới biết đâu là cá trống, đâu là cá mái để bắt ra nuôi riêng. Cá mái khi trứng già thì bụng to, bơi chậm chạp. Lúc này cá trống nổi đuôi theo cá mái để ve vãn. Nhờ vào sự ... tình tự này của chúng mà ta mới bắt đúng cặp trống mái ra nuôi riêng để cho sinh sản.

Sinh sản : Hồ kiểng dành riêng cho cá Ông Tiên để không nên nhỏ quá, ít ra cũng phải có dung tích chứa được năm sáu chục lít nước. Trong hồ nên đặt một cụm rong, sao cho đầu rong còn khoảng 20cm nữa mới vươn tới mặt nước hồ. Sợi rong này sẽ là nơi cá mái dùng làm ổ để đẻ trứng. Ta có thể thay thế rong bằng một cục gạch ống còn mới và sạch đặt dựng đứng dưới đáy hồ. Có người còn dùng tờ hoặc chén để làm ổ đẻ cho cá. Điều cần làm là bên trên cái vật để làm ổ đẻ cho cá. Phải cách xa mặt nước hồ khoảng 10cm hoặc hơn để cá trống mái đủ chỗ mà lượn qua lượn lại ...

Khi phát hiện ổ đẻ do chủ nuôi đặt vào hồ, cặp cá trống mái liền kề nhau đến gần và quần quít bên nhau một lúc. Trước hết cá trống rướ lên một chất nhờn lên rong hoặc gạch ống (hoặc tô, chén), sau đó cá mái đẻ trứng lên chất nhờn đó ...

Mỗi lứa, cá Ông Tiên có thể đẻ được vài trăm trứng đến cả ngàn trứng. Lứa đầu cá đẻ ít, nhưng những năm sau số trứng mỗi lứa mỗi tăng thêm ...

Đẻ xong, cá cha mẹ cứ lẫn quần bên ổ trứng để canh giữ. Thỉnh thoảng chúng làm việc đảo trứng và những trứng nào rơi xuống đáy hồ đều được cá trống siêng năng nhặt lên để lại ổ. Độ hai ngày sau thì trứng nở. Cá Ông Tiên con mới nở trông rất nhỏ và yếu. Chúng cứ sống bám vào ổ, ba bốn ngày sau mới chui rời khỏi để đi kiếm ăn.

Cá Ông Tiên tuy đẻ sai, nhưng nếu để cha mẹ nuôi thì cuối cùng cũng không còn được bao nhiêu con, vì cá mẹ, đôi khi lẫn cá cha thích ăn dần con của chúng. Vì vậy, chờ khi bầy cá con nở xong, chủ nuôi liền bắt cá cha mẹ ra nuôi riêng, hoặc là dời ổ trứng sang một hồ khác ... Sự cách ly như vậy, chắc chắn sẽ đem lại kết quả tốt hơn.

Nuôi cá con : khoảng ba bốn ngày tuổi, cá con đã biết ăn mồi. Chúng ăn được bo bo, bột trứng hoặc biscotte (bột gạo rang vàng trộn với lòng đỏ trứng phơi khô). Từ mười ngày tuổi cá con đã ăn được lăng quăng...

Trong thời gian còn là trứng hoặc đến khi ra cá con, hồ cá phải được cung cấp dưỡng khí thường xuyên. Nhờ đó trứng mới nở đều và bầy cá con mới mau lớn. Khoảng hai tháng tuổi, cá Ông Tiên con coi như đã trưởng thành, bắt ra bán được.

Tai Tượng Phi Châu

Cá Tai Tượng Phi Châu, nhiều người còn gọi là cá Heo Lửa hoặc cá Heo Phi Châu, có tên khoa học là *ASTRONOTUS OCELLATUS*. Ở ngoại quốc, con cá này còn mang nhiều tên khác, như *Lobotes Ocellatus* (trước năm 1800) sau này là các tên *Oscar*, hoặc *Peacock-Cichlid*...

Không hiểu dựa vào lý do gì mà người mình đặt tên cho con này là cá Tai Tượng, khi nuôi trong hồ từ nhỏ đến lớn, sức nặng của mỗi con cũng đạt được đến mức 800gr mà thôi. Trong đời sống hoang dã, theo tài liệu nước ngoài thì loại cá này chiều dài đến 50 cm, cân nặng 3 kg.

Cũng như nhiều nước trên thế giới, người mình cũng thích nuôi cá Tai Tượng Phi Châu để làm cá kiểng, và nuôi trong hồ kiểng đặt tại phòng khách. Vì rằng, đây là giống cá có màu sắc tuyệt đẹp, tuy bề ngoài có vẻ hung dữ nhưng tính tình lại hiền lành, nuôi chung bảy năm bảy con vẫn không hiếp đáp nhau như giống Tai Tượng Việt Nam. Có điều nuôi cá Tai Tượng Phi Châu phải dùng loại hồ lớn, có chiều ngang từ 80 phân đến một mét, một mét hai mươi phân mới xứng, và như vậy, ta phải có phòng khách đủ rộng để đặt loại hồ kiểng lớn khổ này.

Trên thị trường cá kiểng của ta, có hai loại cá Tai Tượng Phi Châu :

- Cá Bông : Do cá trên thân nổi lên nhiều đốm màu như hoa màu đỏ sậm, ánh sắc như gấm. Khi bơi nhờ vảy màu sắc gấm này trông con cá ngời lên ánh sắc tuyệt đẹp.

- Cá Lửa : Do thân cá có màu vàng như da bò, trên đó cũng nổi lên nhiều đốm mờ nhạt. Giống cá này ít được người nuôi, vì màu sắc không nổi bật, mặc dầu tên nó là cá Lửa.

- Ở nước ngoài, được biết vào 1969, ông Charoen Pattabongse, người Thái Lan đã lai tạo được cá Tai Tượng Đỏ với màu sắc nổi bật hơn những giống bình thường. Và cũng từ giống mới này, cho lai tạo với một giống thông thường thêm giống Tai Tượng Hồ Đỏ, đang được nhiều người thích thú chọn nuôi.

- Còn một lý do khác nữa khiến nhiều người thích nuôi cá Tai Tượng Phi Châu vì sự thông minh của chúng. Giống cá này có trí nhớ tốt hơn cá giống cá kiểng khác : chúng nhận biết được chủ nuôi là ai, mỗi khi chủ lại gần hồ là cá tụ họp lại gần xoắn xuýt như kết thân, như để chào hỏi ...

- Thức ăn : Tai Tượng Phi Châu thích khẩu nhất với loại mồi cá sống. Thế nhưng, chủ nuôi nào cũng thích thay đổi thực đơn của chúng. Và chúng tỏ ra biết ăn tạp. Có đều thỉnh thoảng được cho ăn các món tôm, cua, ốc, thì màu sắc cá sẽ tươi tắn hơn.

- Giới tính : Nhìn bề ngoài thì cá trống mái không có điểm nào đi biệt nhau, vì vậy rất khó đoán được giới tính của chúng một cách rõ ràng. Có tài liệu cho rằng cá trống trưởng thành phần đuôi của nó nổi lên nhiều chấm, trong khi đó cá mái thì không có những dấu này. Thế nhưng thực tế cho thấy cũng có một số cá trống vì đuôi cũng có một chấm.

Cuối cùng, người ta cũng chờ đến khi cá trưởng thành (một năm rưỡi), là lúc cá mái mang bầu trứng khá to và cá trống đến ve vãn mới bắt cặp ra nuôi riêng cho chúng sinh

săn. Nếu trong hồ tập thể có nhiều trống thì ta nên chọn con trống nào thực sự khỏe mạnh bắt ra cặp với cá mái.

Cũng xin được nói thêm, trong mùa sinh sản, cá Tai Tượng Phi Châu trống trở nên hung hăng, chúng có thể lẫn xả vào chiến đấu với ... tình địch đến độ một mất một còn. Vì vậy, chủ nuôi nào cũng cần biết đến điều này để kịp thời can ngăn đúng lúc.

Sinh sản : Nên có sẵn một hồ kiếng khá rộng cho một cặp cá Tai Tượng Phi Châu vào đẻ. Trong hồ ta nên đặt sẵn một cục gạch thẻ theo thể đứng để làm ổ cho cá đẻ lên đó.

Cặp trống mái Tai Tượng thả vào hồ chúng có thể bơi lội nhón nhò bình thường. Nhưng một lúc nào đó ta thấy hai con rượt đuổi nhau, cắn mổ nhau, húc đầu vào nhau, cá trống tìm cách khống chế cá mái bắt cá mái phải phục tùngđó là dấu hiệu báo cho ta biết cá sắp đẻ trứng.

Khi đẻ, trứng nằm theo từng hàng trên viên gạch, không đẻ một lần liên tục mà chia ra nhiều lần. Mỗi lần cá mái đẻ là nó lại đẻ tiếp một đợt trứng. Có cái khéo léo là các trứng không nằm đè lên nhau. Khi cá mái đẻ xong, cá trống liền tới thụ tinh cho ổ trứng, nó rưới lên trứng một chất nhão đó là tinh trùng ...

Và cũng như thói quen của cá Dĩa, trống mái Tai Tượng cũng lẫn quẩn quanh ổ trứng vừa canh trứng vừa dùng vĩ quạt trứng như một hình thức ấp trứng để nước dao động quanh trứng, cung cấp dưỡng khí cho trứng ...

Khoảng một ngày sau đó trứng nở. Cá con vẫn bám chặt vào ổ như vậy suốt ba bốn ngày. Và trong thời gian này, cá cha mẹ vẫn siêng năng ở bên cạnh con để canh giữ.

Những người nuôi cá kiểng kinh doanh nhiều kinh nghiệm, chỉ chờ khi cá con Tai Tượng Phi Châu vừa nở xong là tiến hành việc cách ly cá cha mẹ ra nuôi riêng, và sợ chúng sẽ ăn thịt con chúng. Mặt khác, họ làm như vậy là muốn được nuôi dưỡng cặp cá để cho mau lại sức đẻ chờ sinh sản lứa sau, vào tháng sau. Chỉ mỗi năm cá Tai Tượng Phi Châu có thể đẻ được sáu bảy lứa. Lứa đầu chúng chỉ đẻ được chừng năm trăm trứng, nhưng những lứa sau thì đẻ sai hơn...

Nuôi dưỡng cá con : Mới ra đời, cá con chưa biết ăn chúng sống được nhờ thức ăn dự trữ trong thân chúng.

Sau bốn ngày tuổi, cá con mới rời ra khỏi ổ trứng và lúc này mới biết bơi. Cá con Tai Tượng Phi Châu mới nở rất lớn và có vẻ khỏe mạnh.

Có điều mãi đến ngày nay vẫn chưa ai có thể giải thích được là tại sao cá con nở nhiều nhưng lại sống sót để trưởng thành không được bao nhiêu ? Chúng không phải chết đồng loạt từ lúc nhỏ, mà chết theo từng đợt. Chẳng hạn, lúc mới nở chết một lứa (khá nhiều), một vài tuần tuổi sau đó lại chết thêm đợt khác và đến vài tháng tuổi cá con vẫn còn chết. Đó là do nuôi dễ trong hồ người ta mới biết rõ như vậy.

Còn sống ngoài thiên nhiên thì sao ? Trong đời sống tự nhiên ngoài sông suối, có hơn 90 phần trăm cá con bị chết trước khi chúng có chiều dài 3 cm. Và sau đó còn hao hụt bao nhiêu chưa ai biết được !

Sự việc cá con bị chết quá nhiều như vậy, mặc dầu điều kiện nuôi nấng trong hồ đều được chuẩn bị chu đáo, đầy đủ đã làm cho nhiều chủ nuôi thất vọng và tiếc rẻ. Số trứng đẻ ra thì nhiều, nhưng kết quả cá con trưởng thành thì không được bao nhiêu !

Khi đã biết ăn thì cá con rất háu ăn và ngón thức ăn rất nhiều. Thức ăn hợp khẩu với cá con Tai Tượng Phi Châu là tôm đồng mới nở, tảo đơn bào và những động vật đơn bào. Nếu được ăn uống đầy đủ cá con sẽ mau lớn.

Tóm lại, cá Tai Tượng Phi Châu là giống cá kiểng đẹp. Nuôi chúng cũng dễ, nhất là phần thức ăn, do cá ăn tạp nên cũng dễ kiếm. Có điều ta phải nuôi trong hồ rộng. Hồ phải có hệ thống lọc mạnh mới xử lý được nước hồ sạch. Vì rằng cá này ăn nhiều thức ăn, mà khi ăn lại thường có thói quen khạc nhổ ra ngoài những hạt nhỏ, phân tán rộng ra khắp hồ nên nước mau nhiễm bẩn. Trên hồ phải có nắp che, vì ngăn ngừa có lúc cá phóng ra khỏi hồ, đồng thời ngăn ngừa những bụi bặm rơi rớt vào hồ.

**NHỮNG GIỐNG CÁ KIỂNG
KHÔNG CÓ THỊ TRƯỜNG
ỔN ĐỊNH**

Cũng giống như những thú chơi khác, chơi cá kiểng cũng có phong trào. Khi thì người đời đổ xô nhau nuôi một số loại cá kiểng này, lúc lại đổi húng quay sang nuôi giống cá kiểng khác. Không rõ sau này ra sao, chứ khoảng nửa thế kỷ qua, chỉ có một số giống cá kiểng do vẻ đẹp đặc trưng của nó là đứng vững trên thị trường, còn nhiều giống khác số phận rất long đong, khi vầy khi khác rất thảm thương.

Những giống cá kiểng mà chúng tôi trình bày dưới đây do không được xuất sắc lắm nên dù có lúc được ... lên ngôi chúng cũng không được người đời mặn mà tha thiết lắm, nhưng cũng không đến nỗi nào ! Thế nhưng, khi bị thất sủng thì được coi như ... kẻ đứng bên lề, thậm chí còn hạ xuống hàng cá mồi, cá thịt.

Tất nhiên điều này cũng có lý do để giải thích : người đời muôn thuở chỉ muốn chạy theo cái đẹp, cái lạ, mà cái đẹp cái lạ đó lại phù hợp với sở thích, với khả năng và trong đó có sự tiện lợi cho họ nữa ...

Cá Chép

Từ lâu lắm rồi, khoảng ba bốn mươi năm về trước có một thời cá Chép, nhất là loại Chép Vàng được nhiều người thích nuôi. Số lượng cá Chép được bán ra làm kiểng,

chỉ thua có Tàu ba đuôi chứ không ... nhường bước một loại cá kiểng nào khác.

Thời đó người ta nuôi cá Chép không chỉ thả ra ao, nuôi trong hồ xi măng, hồ của non bộ, mà còn nuôi trong loại chai keo lớn, thời sau nuôi trong hồ kiểng. Có khi nuôi riêng, có khi họ thả chúng với cá Tàu ...

Khi “lên ngôi” thì bất cứ cá Chép lớn cá Chép nhỏ gì cũng được nuôi vào hồ kiểng và được trình trong trưng trong phòng khách để làm kiểng cả. Sau này, cá Chép mất cả chỗ đứng nơi sang trọng mà chỉ còn một số người nuôi mà thôi. Thế nhưng, bình tâm mà nói, cá Chép cũng là giống cá làm kiểng khá đẹp đấy chứ ?

Cá Chép hiện có 4 loại :

- Chép Đỏ : Toàn thân màu đỏ tươi, và nhờ vào màu sắc tươi tắn hấp dẫn này nên được nhiều người chọn nuôi làm cá kiểng.

- Chép Vàng : Thân cá màu vàng như màu của cá Tàu ba đuôi. Loại này màu sắc không bằng Chép đỏ, nhưng nuôi trong hồ cũng có nét nổi bật.

- Chép Trắng : Còn được gọi là Chép bạc, vì toàn thân được phủ bởi lớp vẩy trắng ngời ánh bạc, khi bơi lội trong hồ kiểng trông vừa lạ vừa đẹp. Loại này thường có vi đuôi dài như đuôi voan của cá Tàu, Chép trắng rất hiếm trên thị trường cá kiểng và giá bán lúc nào cũng cao.

- Chép Đen : Tuy gọi là Chép đen, nhưng thân cá có màu xanh lợt, phần bụng sáng hơn. Do màu sắc kém hấp dẫn nên ít người chọn nuôi làm cá kiểng.

Đó là 4 loại cá Chép kiểng có trên thị trường nước mình từ trước đến nay. Trên thế giới, người ta đã lai tạo

được nhiều giống cá Chép với màu sắc lạ khác để dùng làm cá kiểng như Chép Gấm có phần đầu vàng, phần thân ứng xanh, đuôi và các vảy màu trắng có điểm hồng. Ngoài ra còn cá Chép ba màu, Chép ngũ sắc ... màu sắc sặc sỡ vừa lạ vừa đẹp ... Trên thế giới người ta cũng thích nuôi cá Chép làm cá kiểng.

Cá Chép rất dễ nuôi, vì là giống lớn con nên phải nuôi trong hồ rộng mới xứng hợp. Cá ăn tạp, ăn được những thức ăn mà ta cung cấp cho chúng. Khi bơi miệng cá rà trên mặt hồ miệng không ngừng chép chép, vừa thở vừa đớp mồi, nhờ đó mà nó tiêu diệt hết ấu trùng của muỗi. Cá Chép còn ăn cả rong rêu, bèo tấm, cơm nguội, bánh mì ...

Phân biệt giới tính : Chép trống có thân mình thon dài, trong khi cá mái lại ngắn tròn và bầu bĩnh.

Sinh sản : Ngoài thiên nhiên, cá chép được một năm tuổi bắt đầu sinh sản. Nhưng nuôi trong hồ thì đến một năm rưỡi, có khi hơn cá mới chịu sinh đẻ. Cá mái khi trưởng thành bụng cũng trứng lên đầy trứng. Chỉ khi nào cá mái có cách bơi chậm chạp, đầu ưa cúi xuống thì lúc đó trứng đã già. Nếu lúc này bắt cá lên rồi vuốt nhẹ trên bụng sẽ thấy từ lỗ hậu môn của cá mái có trứng lòi ra. Lúc này bắt mái và trống ra riêng cho sinh sản.

Khi cá cha mẹ đã làm xong thiên chức cao quý của mình thì chủ nuôi liền cách ly cá cha mẹ và ổ trứng để nuôi bộ cá con. Một là họ vớt cá cha mẹ ra nuôi riêng một hồ khác, hai là nhẹ tay đem mấy cây lục bình mà cá mẹ đã đẻ trứng lên đó sang một hồ khác với những tiện nghi cần thiết như máy lọc, máy cung cấp ôxy ...

Khoảng hai ngày sau thì trứng nở. Thường mỗi ổ như

vậy có hàng ngàn vạn cá con, lăng quăng kín hồ trông rất vui mắt.

Cá con ba ngày tuổi mới biết ăn. Chúng ăn bo bo, lăng quăng, trùn chỉ và vì háu ăn nên rất mau lớn.

Tai Tượng Ta

Khoảng ba mươi năm trở về trước, cá Tai Tượng ta, còn gọi là Tai Tượng Việt Nam là con cá kiểng, chứ không phải là con cá thịt như ngày nay.

Người ta cũng coi nó là cá thịt khi bắt từ sông suối về, vì chúng sống nhiều ở nơi thượng lưu Đồng Nai và nhiều sông suối vùng phụ cận đó. Nhưng từ ngày được nuôi đại trà để làm cá thịt thì con Tai Tượng đã mất giá trị quý hóa của nó trước đây.

Do lớn con, lại sống thọ nên thời trước nhà nào cũng thích làm hồ xi măng, với mặt tiền hồ gắn kiểng dày để nuôi một con Tai Tượng làm kiểng. Hồ cá thường được xây ngoài sân, trước mặt tiền nhà, cạnh bên vườn kiểng cổ thụ.

Cá Tai tượng đặt vào vị trí này thật quá xứng hợp. Kiểng cổ thường có tuổi thọ từ năm bảy chục năm trở lên, có khi từ đời ông truyền sang đời cháu. Cạnh đó có con cá Tai Tượng vài chục năm tuổi, nặng khoảng năm ký lô, đầu u lên cục “ngọc” thì còn gì xứng hợp và quý bằng.

Do cách thưởng ngoạn độc đáo đó của người đời nên thú nuôi cá Tai Tượng làm kiểng, một thời được xem là thú chơi của giới quan quyền và giới phú hộ giàu sang. Vì những người này mới có nhà cao cửa rộng, vườn tược sum suê, có núi giả sơn, có vườn kiểng cổ ... Sau này thú chơi đó mới lan rộng ra giới bình dân. Ở thôn quê gần như nhà nào cũng xây một cái hồ xi măng như thế ... Còn ở

thành thị, đất hẹp người đông, ai nuôi Tai Tượng chịu khó đi đặt hồ kiếng dày 5 ly mới nuôi được. Vì rằng con cá Tai Tượng vốn là loại cá dữ, vừa hung hăng vừa mạnh sức. Giống cá này nuôi chung vài ba con một hồ không được, thế nào cuối cùng cũng còn một con sống sót mà thôi. Mà dù sống một mình, đôi khi nó cũng buồn tình quẫy đuôi để vọt bắn ra ngoài, nếu kiếng không đủ độ dày thì thế nào cũng bể !

Nuôi trong hồ kiếng, cá Tai Tượng cũng lớn nhanh, do nó ăn nhiều. Tuy là giống cá dữ, nhưng cách sống của nó cũng điềm đạm, bơi lội chậm rãi, khoan thai như một kẻ nhàn rỗi vô lo. Chỉ thỉnh thoảng do sợ hãi, hoặc do bị nhốt trong môi trường sống tù túng chật hẹp lâu ngày, nó mới bất thần quẫy mạnh một cái làm chao đảo nước trong bể nuôi. Vì vậy, trên hồ nuôi cá Tai Tượng cần phải có nắp đậy, tất nhiên là không nên đậy kín.

Ngày trước, muốn có Tai Tượng để nuôi, người ta đến vùng Đồng Nai, Sông Bé, Bình Long ... cá sông suối để vớt cá bột đem về nuôi dưỡng và bán ra cho người tiêu thụ. Nhưng, ngày nay cá Tai Tượng đã được sinh sản trong hồ nhân tạo, đây là việc mà thời trước gần như không ai biết đến.

Cá Hồng Kim

Cá Hồng Kim còn gọi là cá Kiếm, có tên khoa học là XIPHOPHORUS HELLERI là giống cá kiểng nhỏ, nhưng thân màu đỏ thắm, có thể nuôi chung với cá Tàu cá Chép, nên một thời được nhiều người thích nuôi.

Cá Hồng Kim trống mái màu sắc cũng đẹp như nhau, nhưng cá trống được nhiều người ưa chuộng hơn do chúng có cái đuôi đặc biệt : phần thùy dưới đuôi cá trống vươn dài ra một khúc khiến khi bơi lội đuôi cá thướt tha uyển chuyển vừa sang vừa đẹp. Chính vì vậy, nên có nhiều người chỉ thích nuôi cá trống không thôi. Trống Hồng Kim cũng hiền, dù nuôi bầy đàn trong hồ chúng cũng sống hòa hợp với nhau.

Cá Hồng Kim đến tuổi trưởng thành (bốn tháng) thân mình chỉ nhích hơn cá lia thia ta một chút nhưng nếu nuôi lâu năm, chúng có thể to bằng ngón tay cái. Và cá mái, nếu đẻ được nhiều lứa, thân mình còn nở nang hơn cả cá trống.

Hồng Kim có nhiều loại, ngoài loại thông thường đuôi chỉ có "một kiếm", còn hai loại kia là song kiếm và tam kiếm :

Cá Song Kiếm : Cá Song Kiếm thân mình và màu sắc cũng giống như Hồng Kim thường, nhưng phần đuôi nhô ra hai khúc thướt tha nằm hai bên đuôi, trông chẳng khác nào một hiệp sĩ mang kè kè bên mình hai cây kiếm dài vậy.

Cá Tam Kiếm : Thân mình và màu sắc cũng giống như

Hồng Kim thường, nhưng đuôi lại mang đến ba kiếm, trông vừa hiếm vừa lạ.

Mà giống Tam Kiếm quả hiếm thật, không thấy có trên thị trường cá kiếm nước ta.

Cá Hồng dễ nuôi, ăn nhiều sinh vật có trong nước hồ, ăn lẫn quăng, thức ăn bột, kể cả cơm nguội chúng cũng không chê.

Nếu nuôi sinh sản thì có thể nuôi chung cá trống mái trong hồ. Nuôi cả chục cặp, thậm chí nhiều hơn chung với nhau, chúng vẫn sinh sản tốt. Nếu nuôi ít, một trống ép năm sáu mái cũng cho kết quả tốt.

Hồng Kim không đẻ trứng mà đẻ thẳng ra cá con. Lứa đầu cá đẻ khoảng mười lăm con, nhưng những lứa sau số con có thể lên đến ba bốn chục. Cá con mới nở ra chỉ bằng hột tằm nhỏ màu vàng lơ, thường nổi lơ dờ gần mặt nước, mỗi con một nơi, chứ không tập chung lại thành bầy đàn. Khi thấy động, cá hoảng sợ mạnh con nào con nấy lặn sâu xuống đáy hồ để trốn. Chỉ khi nào cảm thấy yên tĩnh, chúng mới lần lượt trôi lên mặt nước như cũ. Từ bốn năm ngày tuổi, cá con mới biết bơi lội trong nước.

Như vậy, cá con phải tự lực cánh sinh từ lúc vừa lọt lòng mẹ, chứ không cậy nhờ vào sự bảo bọc của cá cha mẹ.

Hồng Kim là giống cá kiếm nhỏ, do màu sắc đẹp nên người lớn cũng ham mà trẻ em cũng thích. Vì vậy, tuy sức bán ra không chạy như trước, nhưng nếu nuôi để sản xuất kinh doanh vẫn có lợi.

Cá này dễ nuôi, chỉ cần một chai keo chứa chừng một vài lít nước, hoặc tốt nhất là sắm được cái hồ kiếm nhỏ,

ta đã có thể nuôi được vài ba cặp cá Hồng Kim, để giải trí cũng được mà cho sinh sản cũng có nhiều cơ hội thành công.

Đây là giống cá kiểng vừa đẹp vừa rẻ tiền, thời nào cũng vậy.

Cá Bảy Màu

(*Poecilia Reticulata*)

Cá Bảy Màu dùng làm cá kiểng mà chúng tôi đề cập ở đây không phải là cá Bảy Màu sống trên sông rạch tại nước ta, mà là giống cá kiểng có xuất xứ từ các nước vùng Trung Mỹ như Brazil, Vénézuela... nhập về khoảng ba bốn chục năm nay.

Giống này tượng đối lớn hơn con cá của ta, màu sắc sặc sỡ hơn và nhất là có cái đuôi vừa to bản vừa dài thướt tha nhìn rất đẹp mắt. Nếu không có cái đuôi lạ và đẹp này, con cá kiểng này sẽ giảm giá trị rất nhiều lần.

Người mình thường gọi cá Bảy Màu nhập về này là cá Bảy Màu Thái Lan, hoặc là cá GUPPY Thái Lan. Nguyên nhân cá có tên GUPPY là trước đây hơn một thế kỷ, một người Anh tên là Lechnere Guppy có công đem giống cá này về nuôi tại Anh. Do chúng sinh sản nhanh nên nhờ đó mới... lan tràn sang các nước từ Âu sang Á ... Gọi là GUPPY Thái Lan quả thật không xứng đáng với xuất xứ của giống cá kiểng này.

Cá trống Bảy Màu đẹp hơn cá mái, từ hình dáng đến màu sắc. Tuy là bảy màu, nhưng các màu xanh, đỏ, lam, trắng, đen là rõ nét nhất. Thân mình cá đã đẹp mà phần đuôi lại càng đẹp hơn, nổi bật hơn. Cá có 15 dạng đuôi khác nhau. Nhờ vào đuôi nên khi cá lội trông nó vừa nhẹ nhàng thanh thoát, vừa uyển chuyển.

Cá Bảy Màu là giống cá hiền, có thể nuôi chung nhiều cặp trong hồ mà không sát hại nhau. Nuôi cho sinh sản

cũng có thể nuôi tập thể, chứ không cần thiết phải bắt nuôi từng cặp.

Đến tháng tuổi thứ tư, cá trống mái coi như đã trưởng thành. Tuổi này cũng là tuổi sinh sản của chúng. Ngày nay ít người nuôi cá Bảy Màu vì một lẽ dễ hiểu trên thị trường có nhiều giống lạ và đẹp. Nhưng vẫn còn có người nuôi, vì không thể chê sự sắc sỡ của nó và cũng vừa túi tiền mua sắm nữa ...

PHẦN KẾT

Thú nuôi cá kiểng là cách giải trí vô cùng tao nhã và lành mạnh của mọi lứa tuổi. Đây là một sở thích chắc chắn còn lưu truyền mãi đến ngàn đời sau, không sao mai một được.

Nghề chơi vốn lắm công phu, không phải người nào mới nhập cuộc cũng gặt hái được thành công, nhất là trong tay chưa có một chút kinh nghiệm nào. Thú chơi cá kiểng đã đến tay Ông cha mình từ ngàn đời trước, dù thời xa xưa đó các Cụ chỉ nuôi một vài giống cá kiểng, trong đó chủ lực là cá Lia Thia Ta. Thế nhưng, do kinh nghiệm từ ngàn đời un đúc lại, con cháu đời sau như chúng ta mới có điểm phúc thừa hưởng được một số tinh túy của nghề mà tiếp nối cuộc chơi cho tăng phần thú vị. Thì đó, đâu phải tự nhiên chúng ta biết được con cá đá hay là do ở dòng cá mái ? ...

Để nhập vào thú chơi lành mạnh và nhiều vui thú này, chúng ta chỉ cần bỏ ra một số tiền, ít hay nhiều là còn tùy vào khả năng tài chính của mình để mua sắm hồ cá, dụng cụ nuôi cá con. Sau đó, ta học phương pháp nuôi dưỡng cá qua bè bạn, qua tài liệu sách vở để giúp cho cá sống khỏe, sống mạnh là đủ vui thú rồi.

Cái vui của thú chơi này là chọn nuôi giống cá kiểng mình thích và do họ với sở thích mới siêng năng chăm

sóc, cần mẫn cho ăn, hằng ngày hễ rồi rảnh là tới lui chăm ngưỡng nó ...

Đừng nên bắt trước người khác, a dua với người khác, lúc nào cũng chạy theo phong trào, ai sấm gì thì mình cũng gắng làm theo như họ, mà quên rằng việc đó có thể không hợp với sở thích của mình ! Như vậy thì niềm vui đâu chưa thấy, đã thấy mình mang thêm công nợ, gây phiền lụy cho những người thân trong gia đình. Đó là điều ta nên tránh.

Còn việc kinh doanh cá kiểng, xưa nay vốn được coi là nghề ... làm chơi ăn thiệt, một vốn nhiều lời. Thế nhưng, thực tế cho thấy nhiều người cũng thất bại, trắng tay ! Vì sao ?

Bí quyết nhân giống nếu thành thạo là điều cần, nhưng như thế vẫn chưa đủ. Cái yếu tố quyết định thành công cho nghề này là tài nắm bắt được thị trường, đoán biết được tâm lý của người nuôi, để chọn nuôi những giống cá nào đặc biệt “ăn khác” nhất là về lâu về dài mới tốt.

Một điều nữa, theo thiên ý của chúng tôi, người vào nghề sản xuất và kinh doanh cá kiểng cần phải cảnh giác : thị trường cá kiểng của ta nhiều khi không giống thị trường cá kiểng của nước ngoài, có thể do sở thích khác nhau, mà cũng có thể do ... kinh tế (?) ... Vì vậy mới có việc tréo ngoe : có những giống cá kiểng bán chạy như tôm tươi ở xứ người, mà về mình lại ... ế chợ. Nếu lỡ kinh doanh vào mặt hàng như vậy thì chỉ có ... tiền mất tật mang mà thôi !

Vì chơi là một chuyện, kinh doanh là chuyện khác. Mong có sự cẩn trọng ...

VIỆT CHƯƠNG- NGUYỄN SÔ

Mục lục

- Phần mở đầu	5
- Nghề kinh doanh cá kiểng	10
- Kỹ thuật nuôi cá kiểng	16
- Những giống cá kiểng có thị trường cố định	55
- Những giống cá kiểng không có thị trường ổn định	86
- Phần kết.	98

**Trân trọng giới thiệu
sách cùng tác giả đã phát hành :**

- Thời Nam Bắc triều
- Biết sống
- Kinh nghiệm trồng Tiều
- NT thuần hóa chim Cu gáy - chim vườn
- NT thuần hóa chim nhả - chim Bồ câu
- Tìm hiểu nghệ thuật nuôi chim Hoa mĩ
- Nuôi chó kiểng
- Thú chơi non bộ kiểng Bonsai
- Kỹ thuật nuôi Gấu và Cá sấu
- Kinh nghiệm trồng Điều theo phương pháp mới
- Kỹ thuật trồng mai
- Kỹ thuật nuôi Tôm sú, Tôm càng, Ba ba
- Kỹ thuật trồng Cà phê
- Kỹ thuật trồng chiết ghép giâm cành hoa hồng
- Kỹ thuật trồng cây cao su với diện tích nhỏ
- Kinh nghiệm nuôi Gá nòi
- Phương pháp trồng hoa
- Nuôi trùn giời tạo nguồn thực phẩm bổ dưỡng cho gia cầm
- Kỹ thuật trồng và uốn tỉa Bonsai
- Kinh nghiệm trồng nấm rơm và nấm mèo
- Vận dụng khoa nhân tướng học trong kinh doanh

kt nuôi và kinh doanh cá

**Nhà sách
VĂN LANG**

25 Nguyễn Thị Minh Khai, Q.1, TP. HCM

ĐT: 8242157 - 8233022 - FAX: 8235079

9 Phan Đăng Lưu, Q.BT, TP. HCM - ĐT: 84133

E-mail: minhtri.com@hcm.vnn.vn

11.000 VN

Giá : 11.000 đ